

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Kooperativní/skupinové vyučování jako prostředek rozvoje sociálních kompetencí žáků na střední škole

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

Autor práce: **Bc. Miriama Remetová**

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Cooperative / group teaching as a means of developing the social competences of pupils in high school

BACHELOR THESIS

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

Autor práce: **Bc. Miriama Remetová**

Vedoucí práce: PeadDr. Jitka Jursová, Ph.D

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Miriama Remetová**
Osobní číslo: **P15000758**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů**
Název tématu: **Kooperativní/skupinové vyučování jako prostředek rozvoje sociálních kompetencí žáků na střední škole**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle práce:
Sledování vlivu netradičních vyučovacích metod na rozvoj sociálních kompetencí žáků na střední odborné škole.

Metody:
Pozorování činnosti žáků v skupinách při různých záměrně navozených situacích (dělba práce, komunikace, vzájemná akceptace, diskuze) a následná analýza úrovně spolupráce.

Požadavky:

1. Objasnit pojem kooperativní/skupinové vyučování v souvislosti s možnostmi rozvíjení sociálních kompetencí.
2. Vytvoření několika rozdílných učebních situací pro skupinovou výuku.
3. Pozorování žáků při výuce.
4. Analýza pozorovaných situací a vyvození závěrů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-388-8
KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení, kooperativní škola. Rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1
KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. Aktivizační metody ve výuce: Příručka moderního pedagoga. Brno: Barrister & Principal 2011. ISBN 978-80-8774-34-1
SITNÁ, Dagmar. Metody aktivního vyučování: Spolupráce žáků ve skupinách. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0404-6

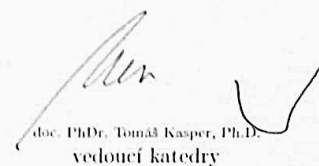
Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 1. prosince 2016
Termín odevzdání bakalářské práce: 18. prosince 2017

prof. RStDr. Jan Picek, CSc.
děkan

V Liberci dne 10. ledna 2017

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Bakalářská práce vznikla pod vedením PaedDr. Jitky Jursové, Ph.D, které bych chtěla poděkovat za cenné rady, ochotu, trpělivost a užitečné připomínky při zpracování této bakalářské práci.

Děkuji Dopravnej akademii v Žiline za to, že mi umožnila realizovat svoje pozorování na své půdě a značnou mírou tak přispěla ke vzniku této práce. Poděkování samozřejmě patří také vyučující a žákům čtvrtého ročníku, za to, že mi umožnili být na jejich vyučování a realizovat tak stanovené cíle práce.

Děkuji příteli za pomoc při psaní těchto stránek, za jeho trpělivost a za vytvoření příjemné domácí pohody, bez které by toto všechno nebylo možné.

Velké děkuji, patří hlavně mým rodičům, kteří mi poskytli prostředky na studium, byli trpěliví a podporovali mě během celé doby studia. Bez nich by nic z toho, co teď mám, nebylo možné.

ABSTRAKT

Úvodní část bakalářské práce se zabývala aktivizačními metodami ve výuce, plynule přešla do skupinové a kooperativní formy výuky a nakonec jsem popsala klíčové kompetence, jejich rozvíjení a metody využití pro výuku na střední odborné škole. Praktická část se zabývala pozorováním a následnou reflexí kooperativní formy výuky na střední odborné škole. Pozorování bylo realizováno na Slovensku, na DA v Žiline. Vyučování bylo vedeno učitelkou, která zadávala práci žákům, já jsem do vyučování nezasahovala, jen pozorovala a vždy na konci hodiny s žáky diskutovala o jejich pocitech a dojmech z vyučování. Žáci pracovali na záměrně navozených praktických úlohách ve skupinách, které byly voleny náhodně nebo spontánně.

Hlavním cílem této práce bylo sledování vlivu kooperativního způsobu výuky na klima třídy a formu rozvíjení klíčových kompetencí mezi žáky.

KLÍČOVÉ SLOVÁ:

Kooperativní výuka, klíčové kompetence, pozorování, žák, učitel

ABSTRACT

The introductory part of the bachelor's thesis deals with the activation methods in teaching, it has changed fluently into the group and cooperative form of teaching and finally I have described the key competencies, their development and the methods used for teaching at secondary technical school. The practical part deals with the observation and the subsequent reflection of the cooperative form of teaching at secondary technical school. The observation was realized in Slovakia, at DA in Žilina. The teaching was led by a teacher who gave the work to the students, I did not interfere with the lessons, I just watched and at the end of the lesson I discussed with students their feelings and impressions of teaching. Pupils worked on deliberately induced practical tasks in groups that were chosen randomly or spontaneously.

The main aim of this work was to monitor the influence of the cooperative way of teaching on the class climate and the form of developing key competencies among pupils.

KEY WORDS:

Cooperative teaching, key competencies, observation, student, teacher

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	11
ÚVOD.....	13
1 AKTIVIZAČNÍ METODY A FORMY PRÁCE	15
1.1 Cíle aktivizačních postupů práce	16
2 SKUPINOVÁ A KOOPERATIVNÍ VÝUKA	17
2.1 Skupinová výuka.....	17
2.2 Kooperativní výuka.....	19
3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE A JEJICH ROZVÍJENÍ	23
3.1 ŠVP pro střední odborné vzdělávání.....	23
3.2 Klíčové kompetence.....	24
4 KOMPETENCE ABSOLVENTA.....	25
5 METODY POUŽITÉ PŘI KOOPERATIVNÍM VYUČOVÁNÍ.....	29
5.1 Brainstorming – bouře mozků, nápadů	29
5.2 Buzz Groups – bzučící skupiny.....	30
5.3 Role Play – hraní rolí	31
5.4 Diskuse.....	32
5.5 Case Study – případová studie	33
5.6 Mentální mapování – myšlenkové mapy, pavučina.....	34
6 PRAKTICKÁ ČÁST – pozorování a reflexe didaktického využití.....	36
6.1 Cíle práce	39
6.2 Praktická aplikace kooperativního vzdělávání ve vyučování předmětu Logistika v dopravě	39
6.3 První vyučovací hodina s použitím metody Buzz Groups.....	41
6.4 Druhá vyučovací hodina s použitím metody Brainstorming.....	45
6.5 Třetí vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování	49

6.6	Čtvrtá vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování	53
6.7	Pátá vyučovací hodina s použitím metody Case Study	57
6.8	Šestá vyučovací hodina s použitím metody Case Study	61
6.9	Sedmá vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování	64
ZÁVĚR		67
ZDROJE		69

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

a pod. - a podobně

Atd. – a tak dále

ADR - Evropská dohoda o silniční přepravě nebezpečných věcí

DA – Dopravná akadémia

3D – tři dimenzionální model

ÚVN – úplné vlastní náklady

hod – hodina

t – čas

tzv. – takzvaně

tj. – to je

LGD – Logistika v dopravě

PED – Prevádzka a ekonomika dopravy

MTZ – materiálně technické zabezpečení

IČO – identifikační číslo organizace

DIČ – daňové identifikační číslo

MHD – městská hromadná doprava

NJ – nákladové jednotky

THU – technickohospodářské ukazatele

NA – nákladní automobil

d – délka

š – šířka

h - hloubka

MCND - mezinárodní silniční nákladní doprava

NA – nákladní automobil

RVP – Rámcový vzdělávací program

PL – Polsko

m - metr

km – kilometr

ŠVP – Štátny vzdelávací program

ŠkVP – Školský vzdelávací program

ÚVOD

Odborné vzdělávání a příprava směřuje k získávání klíčových, všeobecných a odborných kompetencí, k více komplexním a prakticky zaměřitelným vědomostem a dovednostem, které umožní rozvoj a celkový úspěch jednotlivců na základě vlastní aktivity, sebeuvědomění a spolupráce nejen ve známých situacích, jevech a problémech, ale také v nových podmínkách, jejich řešení a aplikace (Šumichrastová 2013).

Spolupráce a komunikace jsou v současné době velmi důležitou součástí života. Již od útlého věku člověk začne komunikovat, nejdříve s rodinou a pak se svým okolím. Škola je vhodným místem na to, aby se tyto komunikativní dovednosti ještě více prohlubovaly. Mnohé co se člověk naučí je v součinnosti s druhými. Proto by měl být každý učitel žákům nápomocný a tyto dovednosti rozvíjet. Dobré kooperační a komunikační schopnosti pomohou dětem snadněji se zařadit do společnosti. Ve spolupráci s druhým člověkem jedinec vždy dosáhne více. Žáci se v kooperativním učení naučí vzájemně si pomáhat, naslouchat si a respektovat názory druhých. Umět spolupracovat na společném úkolu, vytvářet prostředí pro společné sdílení, umět potlačit individualismus ve prospěch fungování celku, to je to nejdůležitější, co by se děti měly naučit nejen v souvislosti se svým budoucím zaměstnáním, ale také v souvislosti s formováním partnerských či rodinných vztahů. Důležitým momentem v kooperativním vyučování je uvědomění si toho, že spojí-li žáci své síly, dosáhnou lepších výsledků. Spolupráce je při dosahování cílů nejdůležitější. Výsledky jednotlivce jsou podporované činnosti celé skupiny a celá skupina profituje z práce svých členů. Pro kooperativní učení je charakteristické rozdělení žáků do skupin podle různých hledisek (podle zájmu, druhu činnosti, náročnosti úkolu, či náhodným nebo záměrným dělením podle nějakého pravidla). Práce ve skupině zlepšuje průběh učení a využívá se nejčastěji ve fázi procvičování a upevňování poznatků a zručností. Tato organizační forma se snaží přizpůsobit výuku individuálním potřebám a zájmům jednotlivých žáků.

Kooperativní způsob výuky je činností zábavnou, která v sobě skrývá obrovský učební potenciál. Na to, aby spolupráce mezi žáky byla úspěšná, je nutné, aby se řídili svým instinktem. Taková práce vede žáky k tomu, aby přebírali za svou práci zodpovědnost a to nejen ve škole, ale také v osobním a mimoškolním životě. Žáci v ní mají možnost procvičování schopností vyššího řádu (tvořivost, hodnocení, schopnost syntézy a analýzy).

Z tohoto důvodu jsem si pro svoji bakalářskou práci vybrala téma týkající se kooperativního vyučování. Vzhledem k tomu, že logistika je potřebná v každém oboru, rozhodla jsem se aplikovat kooperativní formu výuky do předmětu Logistika v dopravě na Dopravní akademii v Žiline. Praktická část byla tedy realizována na Slovensku, protože v budoucnu bych se chtěla ucházet o povolání učitele v mé rodné zemi. Praktické hodiny probíhaly pod vedením vyučující Ing. Remetové, já jsem jen pozorovala a na konci vyučovacích bloků se žáky diskutovala o jejích pocitech a dojmech z proběhnuté vyučovací hodiny.

1 AKTIVIZAČNÍ METODY A FORMY PRÁCE

Aktivitu je možné chápat jako mobilizaci fyzických a psychických sil, angažovanost pro danou činnost či zvýšené úsilí. U učební aktivity žáka se řeší zejména tvorba pozitivních postojů k výuce a činnosti s ní spojené. Aktivita se projevuje zejména ochotou k plnění úkolů souvisejících se školní prací. Žáci častokrát vynakládají pouze vnější aktivitu. Pro výchovně – vzdělávací proces je nejcennější vnitřní aktivita, která vychází ze žákova přesvědčení (Kociánová 2015).

Aktivizační metody výuky ruší tradiční stereotyp vyučování a otevírají učitelům bránu k tvořivosti. Aktivizační metody se vymezují jako postupy, které výuku vedou tak, aby se dosahovalo výchovně – vzdělávacích cílů na základě vlastní učební práce žáka. Důraz je kladen na myšlení a řešení problémů. Aktivizační metody také zvyšují aktivní účast žáků na výuce a jejich bezprostřední zapojení se do činnosti (Maňák, Švec 2003, Pecina, Zormanová 2009).

Aktivizační metody umožňují žákům poskytování odborných informací ve zvýšené míře a to tím, že se počítá se zájmem žáků. Metody vycházejí vstřícně individuálním učebním stylům jednotlivých žáků a respektují jejich úroveň kognitivního rozvoje. Aktivizační metody dávají žákům příležitost částečně ovlivňovat konkrétní cíle výuky, zapojovat se do kooperativního učení nebo spolupráce (Maňák, Švec 2003).

Velmi důležitou složkou aktivizační výuky je rozvoj socializace a komunikace. Aktivizační metody záměrně vyvolávají komunikaci typu: žák (žáci) – učitel, žáci mezi sebou navzájem nebo jeden žák se skupinou žáků. Na to, aby metoda fungovala tak jak má, je nutná dělba práce a organizace uvnitř skupiny. Na to, aby žáci vyřešili problém, musí diskutovat, argumentovat, obhajovat nebo předkládat vlastní nápady. Tímto si osvojují sociální dovednosti – schopnost spolupráce, dovednost překonávání konfliktů, schopnost sebereflexe, nebo kriticky přijímat cizí názory či regulovat ty vlastní. Výuka vedená aktivizačními metodami má napomáhat rozvíjení komunikačních a prezentačních dovedností, sebe prezentaci a schopnosti vhodné argumentace při obhajobě vlastního názoru, nebo při nalezení kompromisu. Metodami se podporují sociální dovednosti, analytické a kritické myšlení, kreativita nebo jednání a vcítění se do nových rolí. Cílem aktivizačních metod není nahrazení klasického výkladu, ale pouze jeho doplnění. Výuka pomocí aktivizačních metod mění atmosféru ve třídě. Kolektiv se stává přátelštější a žáci jsou nuceni o problematice přemýšlet, vytvářet

vlastní úsudky a názory, které pak prezentují před celou třídou (Kotrba, Lacina 2011, Jankovcová, Průcha, Koudela 1988).

1.1 Cíle aktivizačních postupů práce

„Hlavním cílem aktivizačních metod je změnit statické monologické metody dynamickou formou, která vtáhne studenty nenásilným způsobem do problematiky a zvýší jejich zájem o probíranou tematiku.“ (Kotrba, Lacina 2011, s. 48).

Další cíle:

- změna žáka z pasivního posluchače na aktivního partnera, který se zapojuje do vyučování,
- spolupráce a účast na řešení problémových úloh,
- rozvoj komunikace (rozvoj argumentace, schopnosti nalézt kompromis),
- vzbuzení zájmu o danou problematiku,
- výklad témat novým, zábavným způsobem,
- zatraktivnění frontálního vyučování,
- příprava na studium na vysoké škole,
- podpora sociálních dovedností,
- rozvoj kreativity, tvořivého zpracování informací,
- samostatnost při práci a zodpovědnost,
- zvýšení pozornosti a soustředění,
- osvojování znalostí a dovedností,
- soulad osobních cílů žáka s učebními cíli,
- schopnost sebereflexe,
- stanovení si osobních cílů a priorit.

2 SKUPINOVÁ A KOOPERATIVNÍ VÝUKA

Nejvíce z historie kooperativního vyučování se ví z tzv. tutoringů. Jedná se o metodu, při níž jeden žák učí toho druhého a pochází z 1. letopočtu našeho století. Na konci 18. století byl na základě této metody vyvíjen tzv. Bellův-Lancasterův systém, který z Anglie přešel do USA. Zatímco Evropa kladla velký důraz na Herbartovské teorie, zámoří hojně využívalo tuto teorii. Těžiště výuky v Evropě bylo více položeno na pochopení pojmů cestou nazírání smyslového materiálu, tj. na individuální učební procesy, než na bezprostřední činnost dítěte, která přináší více možností pro spolupráci (Kasíková 2010).

První polovina 20. století přinesla jistou variabilitu přístupu k výchově a posílila tak linii kooperativního učení. 60. léta nabídla solidní základ pro inovace vztahující se ke kooperaci, teorii učení a vyučování, zejména pod vlivem rozvoje sociální psychologie. Druhá polovina 20. století akceptovala a prosazovala skupinové vyučování (Kasíková 2010).

2.1 Skupinová výuka

Podstatou skupinové výuky není pouze rozdělit žáky do skupin. Jde o jednoduchý organizační úkol, kde z frontální formy výuky, kdy základní interakce probíhá mezi učitelem a celkem třídy, přesuneme formu výuky na skupinovou výuku, kde je těžiště interakce posunuto mezi žáky samotné (Kasíková 2010, Maňák, Švec 2003)

Hlavními rysy skupinové výuky jsou podle Maňáka a Švece (2003):

- žáci spolupracují při řešení úkolů či problémů,
- žáci si práci mezi sebou rozdělují,
- ve skupině si žáci mezi sebou sdělují své názory, získávají tak nové zkušenosti,
- žáci si ve skupině navzájem pomáhají,
- všichni členové skupiny jsou zodpovědní za výsledek práce.

Tak jako všechny vyučovací metody i skupinová práce může být neúčinná. Neúčinnou ji může učitel udělat tehdy, pokud ji bude používat bez rozmyslu, příliš často nebo příliš dlouhou dobu. Pro žáky se tato metoda stává neúčinná tehdy, kdy jeden žák přebírá iniciativu, a ostatní jsou pasivní (Kasíková 2010).

Hlavní výhodou skupinové (kooperativní) výuky je její sociální přínos, žáci se učí spolupracovat a to má také vliv na rozvoj skupinové dynamiky. Další výhodou

skupinové práce je zapojení všech žáků do výuky a tím i zvýšení aktivity při učení. Do práce jsou zapojeni všichni žáci, i ty pomalejší, u kterých mizí ostýchavost a jejich vyjadřování je přirozenější. Žáci si sami volí tempo práce, organizují si svoji práci, a tak se zvyšuje zájem o plnění větších úkolů. Žáci se nebojí požádat o pomoc, zvyšuje se jejich samostatnost a sebevědomí. Při skupinové výuce se učitel může věnovat slabší skupině, připravovat věci na další činnost a vyhne se tak stereotypu ve vyučování (Maňák, Švec 2003, Kasíková 2010).

Tak jako každá práce, i skupinová práce má své úskalí, na které by si učitel měl dávat pozor a vyvarovat se jim. H. Kasíková (2010) uvádí následující:

- žáci ve skupině nepracují rovnoměrně – tahouni a ti, kteří se vezou,
- nesystematičnost práce,
- žáci si nedovedou organizovat svoji práci, jsou tak hluční a křičí na sebe,
- odbíhání od zadaného učiva a s tím spojené nepřetržení zadaného učiva,
- při práci vznikají chyby, které se hned neopravují,
- příprava a hodnocení práce je náročné.

Skupinové vyučování umožňuje učitelům hlubší poznání žáků, jejich reakce a přístup v netypických školních úlohách. Učitel má tak mnohem lepší možnost poznat své studenty nejen z psychologického hlediska, ale také z jejich osobnostní stránky. Toto bližší poznání ovlivňuje stereotypní hodnocení učitele a může tak změnit jeho názor na oblíbenost nebo neoblíbenost daného studenta. Skupina je chápána jako otevřený sociální systém a může se jevit, že v ní nefigurují lidi. Vychází totiž ze systémově teoretické aplikace kybernetiky. Možnost existence skupiny a schopnost jejího fungování závisí na integraci a organizaci jednotlivců. Jednotlivec tak prostřednictvím svých hodnot a norem ovlivňuje ostatní členy. Vztahy mezi účastníky se utvářejí uvnitř skupiny a postupem času se vyvíjejí. Dochází tak k tomu, že změna chování jednoho účastníka se svými důsledky projeví i na chování ostatních. Vztahy, které tak vznikají, mají nejen směr, ale vytvářejí kruh, což znamená, že nemají začátek, ani konec. Výsledky skupiny se nedají předvídat. I ze zcela odlišných výchozích situací, může skupina dojít ke stejnému závěru (Belz, Siegrist 2015, Kotrba, Lacina 2011).

Sitná (2013) a Mikulaščík (2003) se shodují na tom, že ze skupiny se stává tým, když respektuje tyto pravidla:

- členové si jsou vědomi společného cíle a jsou pro něj zaujatí,
- pracovní činnost členů je rozmanitá, cíl stejný,
- respektuje se rozdělení rolí a každý efektivně přispívá k činnosti skupiny,
- nevnučují se názory ostatním členům skupiny, funguje spolupráce,
- vyjadřování je slušné a nekonfliktní,
- absence jednotlivých členů jsou minimální,
- dodržuje se harmonogram práce,
- nepoužívá se mobilní telefon.

2.2 Kooperativní výuka

Kooperativní výuka je považována za variantu skupinové výuky. Tato výuka také probíhá ve skupinách, žáci spolupracují mezi sebou při řešení různých úkolů a problémů, ale také třída spolupracuje se svým učitelem (Maňák, Švec 2003, Haltufová 2011).

H. Kasíková (1997) rozlišuje dva typy kooperace:

1. Kooperace jako nápomoc – jedna osoba pomáhá druhé při dosažení cíle
2. Kooperace jako vzájemnost – všichni ve skupině spolupracují na dosažení společného cíle

Kooperativní vyučování se mnohdy setkává s následovnými mýty (Kooperatívne vyučovanie v teórii a praxi 2015):

- a) mýtus o „(soutěživě)“ konkurenčně orientovaném světě
 - ve prospěch mýtu – život dospělého člověka je mnohdy orientován konkurenčně a škola na to své žáky od počátku připravuje,
 - proti mýtu – téměř všechny lidské aktivity se vykonávají ve spolupráci s ostatními – typická dělba práce – zaměstnání, sport, rodina.
- b) mýtus o trestání talentovaných žáků
 - ve prospěch mýtu – práce ve skupině je nevýhodná pro nadané žáky, přizpůsobení se tempu slabších žáků,
 - proti mýtu – při hodnocení se zjistilo, že nadaní žáci měli stejné nebo lepší výsledky než při klasické, frontální, výuce.
- c) mýtus o nespravedlivém hodnotícím systému

- ve prospěch mýtu – žáci jsou hodnoceni za výsledek celé skupiny, je tedy nemožné objektivně hodnotit práci jednotlivce,
 - proti mýtu – učitel musí znát metodu kooperativního vyučování, aby věděl hodnotit žáky.
- d) mýtus o anonymitě
- ve prospěch mýtu – lenivý žák se sveze při práci usilovných žáků,
 - proti mýtu – na to, aby se předešlo anonymitě, je nutné znát pravidla a postupy pro kooperativní výuku.
- e) mýtus o chybějící zralosti a zkušenostech
- ve prospěch mýtu – práce ve skupinách je vhodná pouze pro žáky vyšších ročníků,
 - proti mýtu – práce ve skupině je vhodná i pro žáky první třídy, učitelé se jí straní z toho důvodu, aby si žáci navykli na frontální výuku a práci samostatně.

Pojem kooperace není jednoznačně chápán a podle Kasíkové (2010) se v pedagogické souvislosti vymezuje ve třech pojmech:

- a) kooperace chápána jako cílová struktura vyučování. Kooperační struktura existuje tehdy, když si žáci uvědomí, že cíl mohou dosáhnout jen tehdy, když i ostatní žáci, se kterými spolupracují, jsou spojeni v úkolové situaci.
- b) kooperaci je možné pojímat i jako povahový, osobnostní rys žáka, kdy je tento rys podstatný v reakci na přijetí kooperativní cílové struktury.
- c) pojetí kooperace se vztahuje k chování žáků ve školních situacích, kde učitel nemůže předpokládat, že kooperativní chování nastoupí automaticky při spojení kooperativní organizace.

Kooperativní vyučování klade nové požadavky na řídicí činnost učitele. Řídicí činnost učitele je zprostředkování obsáhnuté ve vhodném výběru učiva, ve formulaci úloh a konkretizaci požadavků na jejich řešení pro jednotlivé skupiny. Učitel se stává zejména organizátorem, rádcem a usměřovatelem samostatné práce skupin žáků (Turek 2014).

Na střední škole ještě většina žáků nedokáže ocenit aktivizační metody ve výuce. Žáci nevnímají práci učitele, jeho přípravu na hodinu a snahu o lepší vstřebávání poznatků,

což šetří čas především jim samotným. Výsledkem a zároveň cílem zařazení aktivizační metody do výuky je zlepšení vztahu učitel – žák. Učitel by neměl mít dominantní roli jako je to při frontální výuce, ale vztah by se měl přesunout do oblasti partnerství a vzájemné kooperace. Tyto metody nekladou důraz na memorování faktů a na momentální výkon před tabulí. Žáci se více poznávají při různých hrách, taktizování a tvorbě strategií. Žáci se tak dostanou do nových rolí, kde se naučí více chápat sami sebe, což je pro třídu velké pozitivum. Pokud se tato metoda stane trvalou součástí výuky, žáci si na ni postupně zvyknou a dosáhnou tak většího prostoru pro své sebe rozvíjení a seberealizaci (Kotrba, Lacina 2011).

Skupinová výuka je jednou z organizačních forem vyučování (vedle individuální a hromadné). V souvislosti s kooperativním vyučováním mnoho učitelů zajímá, jak velké by měly skupiny být a jaká je jejich funkce při výuce. Rozdělení žáků do skupin ještě nezaručuje jejich kooperaci, ale je jednou z podmínek navázání vzájemné spolupráce. Kooperativní učení se soustřeďuje na procesy, ke kterým dochází při spolupráci uvnitř skupiny, především na sociální interakci. Ideální počet žáků ve třídě je 18 až 26. Tento počet zaručuje dostatek času pro práci skupin, obsahově i organizačně zvládnutí probíraného učiva a také prostor pro hodnocení. Při větším počtu žáků ve třídě je vhodné některých pověřit individuálními úlohami, aby se udržela pozornost a dynamika třídy. Žáci mohou vyhledávat informace v knihách, na internetu, mohou připravovat pomůcky nebo pracovní listy, přičemž se žáci střídají (Sarközi 2010, Bagařová 2014)

Za nejmenší skupinu můžeme považovat dvojici. V případě malých skupin je ideální počet ve skupině 5 – 6 členů, kde v každé skupině by měl být alespoň 1 výborný student, 2 – 3 průměrný a 1 – 2 podprůměrný. Seskupování žáků do skupin je možno realizovat spontánně (žáci si sami vyberou členy skupiny), náhodně (učitel náhodně určí členy skupiny), nebo usměrňovaně (učitel vybere žáky do skupiny podle určitých kritérií – prospěch, zájmy, fyzické schopnosti atd.). Když se do jednotlivých skupin vyberou žáci podle výběrového kritéria stejně výkonní, jde o homogenní seskupování. Když jsou v každé skupině zastoupení žáci podle výběrového kritéria nadprůměrný, průměrný a podprůměrný mluvíme o heterogenním seskupování (Turek 2014, Kotrba, Lacina 2011, Bagařová 2014).

Učitelé považují hodnocení skupinové práce za velmi problematické. Hodnocení žáků závisí na výkonu celé skupiny. Žáci hodnotí sebe navzájem, učitel hodnotí žáky, žáci učitele. Učitel hodnotí to, co žák umí a ne to, co neumí. Hodnocení je pro žáka důležitou informací o tom, jak jsou jeho dovednosti, zkušenosti a postoje vnímány učitelem a spolužáky. V malé skupině probíhá interakce tváří v tvář, což se projevuje určitými sociálními vlivy, které podporují učení žáků. Hodnocení by měl učitel provádět v průběhu hodiny a měl by hodnotit všechny oblasti práce žáků. K hodnocení může využívat různé techniky, jako například tabulky, kresby, záznamové archy a jiné. Kromě pozitivního hodnocení, motivace k dalšímu studiu, využívá i negativní hodnocení (rozbor a zdůvodnění nedostatků) na to, aby podpořil žáky k učení. Hodnocení práce formou skupinové práce je netradiční a proto se někomu může zdát složité (Turek 2014, Kasíková 2010, Sitná 2013).

3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE A JEJICH ROZVÍJENÍ

Jak Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) pro vyučování v České republice, tak Štátne vzdelávacie programy (dále jen ŠVP) pro vyučování ve Slovenské republice určující povinný obsah vzdělávání a očekávané výstupy každého oboru a každé úrovně vzdělávání. RVP a ŠVP nestanovují použití jednotlivých metod ani organizačních forem výuky. Programy nabádají ke změně stylu vzdělávání a zvýšení kvality a efektivity procesu. Vychází z nové strategie vzdělávání, zdůrazňující klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím programem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností (umět se učit, být tvořivý, umět řešit problémy, účinně komunikovat s lidmi a zacházet s technikou, umět spolupracovat, poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti) v praktickém životě. RVP a ŠVP jsou závazné pro tvorbu Školního vzdělávacího programu pro Českou republiku a pro tvorbu Školského vzdelávacieho programu (dále jen ŠkVP) pro Slovenskou republiku, který si vytváří každá škola sama a vyučuje podle něj. Smyslem je dosáhnout školního vyučování těsně spjatého s místní komunitou, realizace představ a cílů školy. Hlavním cílem vzdělávání je v co nejvyšší míře rozvíjet klíčové kompetence žáků a zároveň všeobecné i odborné znalosti daného oboru (Vališová, Kasíková 2007, Kotrba, Lacina 2011, Kociánová 2015).

Jak již bylo zmíněno, praktická část této práce byla realizována na Slovensku, proto jsem v oblasti klíčových kompetencí vycházela ze Slovenského „Štátneho vzdelávacieho programu pre odborné vzdelávanie a prípravu“. Konkrétně ze Štátneho vzdelávacieho programu pre skupinu učebných a študijných odborov 37 Doprava, pošta a telekomunikácie.

3.1 ŠVP pro střední odborné vzdělávání

ŠVP pro střední odborné vzdělávání je (Štátny vzdelávací program 2013):

- závazným kurikulárním dokumentem pro tvorbu školních vzdělávacích programů, učebnic, učebních textů a pracovních sešitů, pro hodnocení a kontrolu výsledů vzdělávání,
- jsou vytvořeny pro jednotlivé skupiny oborů a jejich název odpovídá názvu dané skupiny oborů
- závazným dokumentem pro všechny školy poskytující střední odborné vzdělávání, které jsou povinny jej respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů,

- veřejně přístupným dokumentem pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost,
- otevřeným dokumentem, který bude po určitém období platnosti nebo podle potřeby inovován.

ŠVP pro střední odborné vzdělávání usilují o (Štátny vzdelávací program 2013):

- vytvoření duálního vzdělávacího prostředí a podporu pedagogické samostatnosti škol, proto vymezují pouze požadované výstupy (výsledky vzdělávání),
- lepší uplatnění absolventů středního odborného vzdělávání na trhu práce a jejich připravenost dále se vzdělávat, popřípadě se bezproblémově rekvalifikovat, a vést kvalitní osobní i občanský život,
- zvýšení kvality a účinnosti středního odborného vzdělávání.

3.2 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou soubor požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích. Klíčové kompetence mají rozmanité využití. Přesahují konkrétní oborové poznatky a umožňují je efektivně využívat. Tyto kompetence jsou požadovány téměř pro všechna pracovní zařazení a umožňují tak člověku správné využívání a rozšiřování svých konkrétních dovedností a znalostí zaměřených na určitý obor. Cílem těchto kompetencí je zvyšování šancí na uplatnění se v co nejvyšší vrstvě obyvatelstva. Ve výuce se neváží na konkrétní vyučovací předměty, lze je rozvíjet prostřednictvím všeobecného i odborného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale i prostřednictvím různých dalších aktivit doplňujících výuku, kterých se žáci sami aktivně účastní. Klíčové kompetence odborného vzdělávání se odvíjejí od Evropského referenčního rámce klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání (Rámcový vzdělávací program 2007, Čechová 2006).

4 KOMPETENCE ABSOLVENTA

Vzdělávání v oboru směřuje v souladu s cíli středního odborného vzdělávání k tomu, aby si žáci vytvořili následující klíčové a odborné kompetence (Štátny vzdelávací program 2013).

Štátny vzdelávací program pre skupinu učebných a študijných odborov 37 Doprava, pošta a telekomunikácie definuje klíčové kompetence (Štátny vzdelávací program 2013):

- a) kompetence k učení – vzdělávání směřuje k tomu, aby se absolventi byli schopni efektivně učit, vyvozovat dosažené výsledky a pokrok a reálně si stanovovat potřeby a cíle svého dalšího vzdělávání,
- b) kompetence z řešení problému – vzdělávání směřuje k tomu, aby byli absolventi schopní samostatně řešit běžné pracovní i mimopracovní problémy,
- c) komunikativní kompetence - vzdělávání směřuje k tomu, aby se absolventi byli schopni vyjadřovat v písemné i ústní formě v různých učebnicích, životních i pracovních situacích,
- d) personální a sociální kompetence - vzdělávání směřuje k tomu, aby byli absolventi připravení stanovovat si přiměřené cíle osobnostního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní, pečovat o své zdraví, spolupracovat a přispívat k utváření vhodných mezilidských vztahů,
- e) občanské kompetence a kulturní povědomí - vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali hodnoty a postoje podstatné pro život v demokratické společnosti a dodržovali je, jednali v souladu s udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury,
- f) kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám - vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení,
- g) matematické kompetence - vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni funkčně využívat matematické dovednosti v různých životních situacích,
- h) kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi - vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi pracovali

s osobním počítačem a jeho základním i aplikačním programovým vybavením, dále pak využívali adekvátní zdroje informací a efektivně zpracovali.

Štátny vzdelávací program pre skupinu učebných a študijných odborov 37 Doprava, pošta a telekomunikácie definuje odborné kompetence (Štátny vzdelávací program 2013):

- a) pracovat se systémy řízení jednotlivých druhů dopravy,
- b) organizovat přepravu cestujících,
- c) organizovat přepravu zboží,
- d) využívat sdělovací, zabezpečovací a další techniky v dopravě,
- e) uplatňovat principy logistiky při řízení materiálového toku,
- f) dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci,
- g) usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb,
- h) jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje.

Absolventi studijních oborů s praxí jsou schopni vykonávat kvalifikovanou cílevědomou samostatnou technickou a provozní činnost při spedici, konstrukci, diagnostice, výrobě, montáži a údržbě elektrotechnických zařízení v dopravě a telekomunikacích. Dále jsou schopni vykonávat činnosti v ekonomické oblasti a provozní činnosti v oblasti obstarání, zabezpečení a vykonávání dopravy a přepravy (Štátny vzdelávací program 2013).

Odborné kompetence se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání. Odvíjejí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání a charakterizují způsobilost absolventa k pracovní činnosti. Tvoří je soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání nebo skupiny příbuzných povolání (Rámcový vzdělávací program 2007).

Pojem kompetence je zvykem vztahovat na jedince, sociální skupiny a instituce, pokud všichni úspěšně dosahují cíle a plní požadavky kladené na ně okolitým světem. Kompetence jsou charakteristické prvky činnosti, které se vyskytují častěji při dosahování vynikajících výsledků, než při dosahování průměrných nebo slabých výkonů v určité oblasti. Opis kompetencí obsahuje pouze ty dovednosti (činnosti), které

jsou typické pro vynikající výkon. Neobsahuje explicitně vědomosti, ale zahrnuje v sobě aplikaci příslušných vědomostí, které jsou předpokladem dosažení vynikajícího výkonu. Současný svět se vyznačuje rychlými změnami, explozemi informací a rychlým tempem inovací, zejména informačních. Proto je snaha najít, definovat, formulovat a rozvíjet v lidech také kompetence, které jsou využitelné ve většině povolání. Tyto kompetence umožní jedincům zastávat vícero pracovních pozicí a funkcí, vykonávat různá povolání bez problémů a vyrovnat se tak s rychlými změnami v práci, osobním nebo společenském životě. Takové kompetence se nazývají klíčové kompetence a jsou nejdůležitější z množiny všech kompetencí. Nejenom kompetence jednotlivců, ale i různých subjektů přispívají k dosažení cílů. Jen vzájemné propojení a vzájemná souhra kompetencí vytvoří efektní způsob jak uplatnit systém kompetencí v praxi (Turek 2014, Veteška, Tureckiová 2008).

Osvojení a zdokonalení klíčových kompetencí se považuje za celoživotní proces učení a to nejen ve škole, ale také v zaměstnání, rodině, kulturním, společenském i politickém životě. Osvojení klíčových kompetencí není jen věcí osobního úsilí jedince, ale vyžaduje i příznivé sociální a ekologické prostředí. Rychlé proměny společnosti kladou stále vyšší a vyšší nároky na jedince. Klíčové kompetence mají delší životnost než odborné kvalifikace a proto mohou sloužit jako základ pro další učení, či nezbytný rozvoj osobnosti (Turek 2014, Veteška, Tureckiová 2008).

Klíčové kompetence znamenají další vzdělávání přesahující profese. Odborné vědomosti jsou základem pro využívání těchto kompetencí. Za klíčovou je možné označit jakoukoli kvalifikaci, s jejíž pomocí je možné uplatnit své odborné znalosti. Nabytí klíčových kompetencí je krokem v rozvíjení vlastní osobnosti. Klíčové kompetence nemohou nahradit odborné znalosti, mohou je ale vést k jejich lepšímu využívání. Od širokého prosazení klíčových kompetencí je možné očekávat, mnohostranně vzdělaného a zaujatého pracovníka. Tento pracovník přispívá k optimálnímu plnění svých pracovních úkonů a více se podílí na podnikovém rozhodování. Pomocí klíčových kompetencí by měl být člověk schopen kompetentně a tvořivě dopomáhat při utváření pracovního prostředí a jeho okolí (Belz, Siegrist 2015).

Klíčové kompetence představují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro rozvoj jedince. V podmínkách kooperativní práce ve

skupině si žáci můžou včas navyknout a osvojit si tak zručnosti a postoje, jakými jsou například plánování práce, organizace práce a její dělba, kontrola, hodnocení, vzájemná pomoc, spolupráce, zodpovědnost, tolerance apod. Skupinové vyučování je proto vynikajícím nástrojem pro rozvoj kompetencí k učení, k řešení problémů, kompetencí personálních, sociálních, občanských a komunikativních (Turek 2014, Sitná 2013).

Cílem vyučování může být sama kooperace. Kooperaci, spolupráci, je možné vymezit jako nejvyšší formu mezilidské součinnosti. Podstata kooperativního vyučování spočívá v tom, že žáci pracují na vyučování v malých skupinách a navzájem si pomáhají, doplňují se, osvojují s vědomostí za účelem dosažení co nejefektivněji svůj stanovený cíl. Už v předškolním věku si děti společně hrají a jsou schopny spolupracovat se svými vrstevníky, sourozenci, rodiči i dalšími lidmi. Škola může na tyto schopnosti navázat a dále je rozvíjet. Řada učitelů ale dětem vzájemnou spolupráci zakazuje a trestá ji. Nechává tak tuto schopnost zakrtnět, nebo ji nahrazuje soutěžením. Při kooperativním učení je totiž velmi důležitá interakce tváří v tvář (Turek 2014, Belz, Siegrist 2015, Sarközi 2010, Slašťanová 2015).

Na to, aby bylo kooperativní vyučování efektivní, by měl učitel respektovat tyto požadavky (Turek 2014, Kooperativne vyučovanie v teórii a praxi 2015):

- zabezpečení pozitivní vzájemní závislosti – žáci tvořící skupinu by měli být přesvědčeni, že závisí jeden od druhého ve smyslu, buď spolu plaveme, nebo se topíme,
- přímá interakce – interakce tváří v tvář – zabezpečení blízkého vzájemného kontaktu ve skupině – uspořádání lavic a židliček,
- zodpovědnost – každý žák by měl být vědom, že je zodpovědný nejen za svoji práci, ale také za práci celé skupiny,
- zdokonalování interpersonálních a komunikačních zručností žáků - adaptace tempu práce, osvojení si verbální i neverbální formu komunikace, osvojení si techniky skupinové práce, umět se rozhodnout nebo umět tlumit konflikty,
- usměrňování skupin tak, aby byla práce zaměřena na dosahování určitých cílů, aby byl čas co nejefektivněji využitý a aby vztahy mezi žáky ve skupině byli korektní a efektivní.

5 METODY POUŽITÉ PŘI KOOPERATIVNÍM VYUČOVÁNÍ

Skupinové vyučovací metody jsou ukázkou moderních, na žáka orientovaných, metod, které formou kooperace využívají všechna pozitiva práce žáků ve skupinách. Jde o aktivní spolupráci různě velkých pracovních týmů (Sitná 2013).

Podle Kotrby, Laciny 2007 lze aktivizační metody dělit podle:

- náročnosti přípravy – čas, materiálové vybavení, pomůcky nutné pro realizaci,
- časové náročnosti – samotný průběh ve výuce,
- zařazení do kategorií - hry, situační, diskusní, inscenační metody, problémové úkoly,
- účelů a cílů použití ve výuce – k diagnostice, opakování, motivaci, jako nová forma výkladu, odreagování.

V současnosti existuje mnoho metod, které se využívají při kooperativní výuce. Na následujících stránkách bude popsáno 6 metod využitých při pozorování žáku během výuky. Název metod je častokrát ponechán v anglickém jazyce.

5.1 Brainstorming – bouře mozků, nápadů

Brainstorming patří mezi nejnámější a nejvíc používané diskusní metody. Kromě školních zařízení je možné tuto metodu uplatnit i v mimoškolních aktivitách (školení, vzdělávání dospělých, školení manažerů). Cílem Brainstorming – u je produkce nových myšlenek a hypotéz. Využívá zejména princip asociace a odložených hodnocení, ve smyslu spojení vzorců myšlení, kterých používají jednotliví členové skupiny. Jde o jednoduchou skupinovou metodu, která je nenáročná na organizaci a přípravu, na vedení žáků a zpracování výsledků. Při této metodě vzniká velké množství tvořivých myšlenek či nápadů, které nejsou nijak omezovány nebo hodnoceny. Metodu je možné využít pro celou třídu, 30 žáků, a je zaměřená spíše na kvantitu než kvalitu. Její trvání je většinou v rozmezí 5 – 15 minut (Bagal'ová 2014, Belz, Siegrist 2015, Kotrba, Lacina 2011, Sitná 2013).

Dle Sitné (2013) jsou pomocí brainstormingu rozvíjené tyto klíčové kompetence:

- kompetence k řešení problémů – intenzivní soustředění se na dané téma, návrhy řešení problémů,

- kompetence komunikativní – přesné a výstižné vyjadřování, aktivní naslouchání, respektování pravidel komunikace,
- kompetence personální a sociální – zvyšování sebevědomí žáků, rozvoj pozitivního klimatu třídy.

Příprava pro učitele z pohledu Sitné (2013):

Jediný náročný úkol při využití této metody je to, že učitel musí správně zařadit brainstorming do výuky. Musí si stanovit, jakou kompetenci chce rozvíjet, jaký vzdělávací cíl bude plnit a jak získané informace využije při další výuce.

Příprava žáků na vyučování z pohledu Sitné (2013):

Samotná příprava žáků závisí na tom, co chce učitel danou metodou rozvíjet. Když učitel brainstorming využívá na zjišťování názorů, postojů nebo k řešení problému, žáci nepotřebují žádnou úlohu zadanou předem. Když jej využíváme na opakování je nutno zadat předem domácí úkol.

Při využití brainstormingu postačí klasické uspořádání třídy, tabule a křída. Určení rolí v tomto případě není nutné. Pretty (2013) uvádí následující pravidla na to, aby Brainstorming fungoval:

- všechny návrhy jsou přijímány, ať už to jsou jakékoli,
- jde o kvantitu, nikoli o kvalitu návrhů,
- žádný návrh není dovoleno hodnotit,
- všechny návrhy jsou všech, nikoli jednotlivce.

5.2 Buzz Groups – bzučící skupiny

Úvodní část zahajuje více žáků (minimálně dva) a dochází tak ke vzájemnému ovlivňování už od začátku práce. Metoda je vhodná pro celou třídu, 30 žáků, a trvat by měla od 20 do 30 minut. Buzz Groups je jednoduchá na přípravu, a proto je možné ji využít kdykoli v průběhu hodiny - jako úvodní motivaci, jako opakování předchozí látky nebo na zopakování probraného učiva (Sitná 2013, Bagařová 2014).

Podle Sitné (2013) jsou pomocí Buzz Groups rozvíjené tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení – vytvořit přiměřený režim a podmínky, vyhledávat a třídit informace,

- kompetence k řešení problémů – schopnost rozpoznat problémovou situaci, klást otázky, řešit je a zvažovat následní řešení,
- kompetence komunikativní - schopnost formulovat a vyjadřovat své myšlenky, rekapitulovat diskutována fakta, tvořit a vyhodnocovat závěry, naslouchat, diskutovat, obhajovat,
- kompetence sociální a personální – dovednost pracovat v různě velkých týmech, respektovat pravidla, rozvíjet sebedůvěru a důvěru v ostatní.

Příprava pro učitele z pohledu Sitné (2013):

Úkolem učitele je v první řadě se rozhodnout kdy metodu využije a jakou kompetenci bude převážně rozvíjet. Dále si musí stanovit, s jakými studijními materiály budou žáci pracovat a jak jakým způsobem je pak bude hodnotit.

Příprava pro žáky z pohledu Sitné (2013):

Příprava žáků je závislá na fázi vyučovací hodiny. Podstatní je, aby žáci vyučovanou problematiku alespoň částečně znali a byli pro zadané téma dostatečně zralí.

Pro realizaci metody je možné využít dvojice, čtveřice, nebo skupiny po osmi žácích. Počtu ve skupině je pak nutné přizpůsobit uspořádání třídy. Z pomůcek mohou žáci využívat sešity, atlasy, slovníky, nebo jiné běžné pomůcky. Pro metodu Buzz Groups není nijak potřebné zadávat žákům role (Pretty 201, Sitná 2013).

5.3 Role Play – hraní rolí

Role Play je poměrně známá metoda, která se však příliš nevyužívá. Jedná se o metodu jednoduchou, co se týče přípravy pro učitele a poměrně náročnou pro žáky. Vyžaduje praktické zvládnutí nejen sociálních a komunikativních dovedností, ale také zvládnutí profesních dovedností. Metoda je vhodná pro celou třídu, kde jsou žáci rozděleni do menších skupin, aby si později mohli přehrávat své scénáře, nebo skupiny pracují současně (Sitná 2013).

Role Play má většinou tři fáze:

- prostudování zadaného scénáře,
- rozdělení, příprava a „přehrání“ určených rolí,
- zhodnocení průběhu.

Metoda je určena pro celou vyučovací hodinu (45 minut) (Pretty 2013, Sitná 2013).

Dle Sitné (2013) jsou pomocí Role Play rozvíjeny tyto klíčové kompetence:

- kompetence k pracovnímu uplatnění – praktická aplikace teoretických znalostí a dovedností, využití mezipředmětových vztahů,
- kompetence komunikativní – procvičování verbální a neverbální komunikace,
- kompetence sociální a personální – účinná spolupráce ve skupině, ztotožnění se s danou rolí, schopnost vcítit se,
- kompetence v řešení problémů – rozpoznání problémové situace, zvažování příčin a následků, řešení situace a schopnost obhajovat se,
- kompetence občanská – respektování názorů druhých lidí, schopnost vcítit se do nich.

Příprava pro učitele podle Sitné (2013):

Příprava pro učitele spočívá v sepsání scénáře nebo v shromáždění podkladů pro žáky, se kterými budou následně pracovat. Dále musí rozhodnout o hodnocení práce žáků a využití výsledků.

Příprava pro žáky podle Sitné (2013):

Příprava na výuku je závislá na vzdělávacím stupni školy. Čím je vzdělávací úroveň vyšší, tím intenzivnější musí být příprava žáka.

Metodu je možné využít při výuce teoretických i praktických předmětů a tvoří jádro vyučovací hodiny. Pracovní materiál musí být přehledný a srozumitelný a je nutné, aby učitel rozdělil žákům role.

5.4 Diskuse

Je to základní způsob komunikace mezi lidmi a patří také mezi základní vyučovací metody učitelů. Žáci vytvoří z pravidla dvojice či trojice a diskutují spolu na dané téma. Diskutují takovým způsobem, aby na základě této výměny názorů dokázali odpovědět na otázku, vyřešit problém, podat základní informace, či naznačit řešení problému (Pretty 2013).

Tato metoda není složitá na přípravu, ale je náročná na stanovení rozsahu a zaměření diskutovaného tématu, na vedení žáků, na dodržování zásad verbální a neverbální

komunikace a zásad diskuze. Ideální velikost skupiny je 14 – 16 žáků. Metodu je možné uplatnit ve všech fázích vyučovací hodiny. Časové rozpětí není možno přesně stanovit, obvykle však trvá 20 – 30 minut (Sitná 2013).

Podle Sitné (2013) jsou pomocí diskuse rozvíjené tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení – otevřené zvažování, posuzování a promýšlení názorů a postojů, sebereflexe,
- kompetence komunikativní – maximální soustředění se diskutujícími, argumentace, kultivovanost, schopnost držení se tématu, jasné vyjadřování,
- kompetence sociální a personální – dodržování pravidel diskuse, vzájemná podpora a inspirace, vzájemná spolupráce a příjemná atmosféra.

Příprava učitele na vyučování podle Sitné (2013):

Příprava není z pohledu učitele nijak náročná. Stanoví pouze diskusní téma na základě vzdělávacího cíle, rozvíjených klíčových kompetencí a vyspělosti žáků. Náročnější je samotné vedení diskuse v hodině, kde je učitel také moderátorem.

Příprava žáků na vyučování podle Sitné (2013):

Žáci mají minimální přípravu. Při vyspělejších žácích je možné pozici moderátora nahradit jedním ze žáků.

Pro diskusi je nutno zajistit diskusní hru, kde žáci diskutují na odpovědní lístky, nebo kartičky, eliminuje se tak odbočení od zadaného tématu. Pokud se ve skupině najde žák, který nepustí ostatní k slovu, musí zasáhnout učitel. Ten pak stanoví pravidla diskuze, nebo rozdává role (Pretty 2013, Sitná 2013)

5.5 Case Study – případová studie

Účinná metoda, která odráží skutečnou životní situaci nebo problém. Principem metody je skupinově řešit skutečný nebo simulovaný případ. Metodou může pracovat 30 žáků a je určená na dvě vyučovací hodiny, tj. 90 minut (Sitná 2013).

Dle Sitné (2013) jsou pomocí Case Study rozvíjené tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení – intenzivní studování případu, prošetření a posouzení teoretických zákonitostí a souvislostí, vyhodnocení výsledků, použití výsledků,

- kompetence komunikativní – schopnost pracovat a komunikovat s ohledem na určenou roli,
- kompetence personální a sociální – delegování úkolů v týmu, zaměření se na stanovený cíl,
- kompetence k pracovnímu uplatnění – umění zpracovávat, vyhodnocovat a řešit situace.

Pro metodu Case Study je nutné, aby učitel připravil pro žáky „případ“, otázky, odkazy, nebo podkladový materiál potřebný k vyřešení. Prostor je třeba připravit tak, aby všechny skupiny, 4 – 6 žáků, mělo své pracovní místo (Sitná 2013, Bagařová 2014).

5.6 Mentální mapování – myšlenkové mapy, pavučina

Metoda se zaměřuje na grafické znázornění myšlenek a pojmů v jejich souvislostech. Mentální mapy graficky znázorňuje vzájemné vztahy myšlenek a pojmů, žáci si je tak rychleji zapamatují. Tvorba myšlenkové mapy je velmi dobrou metodou pro skupinovou kooperaci. Mentální mapy svojí podstatou zaměstnávají levou i pravou hemisféru, protože se v nich uplatňuje zobrazení a představivost v kombinaci se slovy, čísly a logikou. Pavučiny se účastní všichni žáci po dobu maximálně 30 minut. Ideální je využití na začátku hodiny, jako úvodní motivaci. Pro shrnutí učiva, zpřesnění myšlenek je možné metodu využít i jako samostudium (Sitná 2013, Bagařová 2014).

Podle Sitné (2013) jsou pomocí mentálního mapování rozvíjené tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení – schopnost definovat podstatu, vyjádřit základní souvislosti mezi pojmy a myšlenkami,
- kompetence komunikativní – dovednost vhodně, srozumitelně, přehledně a logicky graficky se vyjádřit,
- kompetence personální a sociální – intenzivní spolupráce v týmu,
- kompetence k řešení problémů – objevování různých variant řešení problému.

Příprava pro učitele podle Sitné (2013):

Učitel si na základě probíraného tématu připraví vlastní myšlenkovou mapu jako podklad.

Příprava pro žáky z pohledu Sitné (2013):

Žáci na základě učitelova zadání tvoří vlastní myšlenkovou mapu. Pro realizaci mapy je nutné pouze mít přehled o daném tématu.

Důležitý při práci s mentální mapou je nejen výsledek, ale také proces tvorby. Pro tvorbu myšlenkové mapy jsou žáci děleny do skupin zhruba po pěti žácích. Pojmovou mapu je možné využít v jakémkoli předměte, nebo při řešení problémových úkolů a situací. Mezi nimi se volí mluvčí, zapisovatel, grafik, pracovník s informacemi a pozorovatel (Sitná 2013, Bagařová 2014).

6 PRAKTICKÁ ČÁST – pozorování a reflexe didaktického využití

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo sledovat a následně zhodnotit vliv kooperativního vyučování na rozvoj vybraných sociálních kompetencí u žáků na střední odborné škole v předmětu Logistika v dopravě.

V průběhu praktických hodin jsem žáky sledovala při práci. Soustředila jsem se zejména na jejich komunikaci mezi sebou, vystupování před zbytkem třídy, prezentaci svých názorů před spolužáky, nebo projevení tolerance, či empatie. Na konci vyučovacích bloků vždy proběhla diskuse mezi vyučující a žáky o tom, jak se žákům spolupracovalo, zda bylo zadání srozumitelné či nikoli.

Cílem předmětu Logistika v dopravě je kromě jiného také rozvíjet a zkvalitňovat klíčové kompetence: způsobilost interaktivně používat vědomosti, informační a komunikační technologie, komunikovat v rodném a cizím jazyku a schopnost pracovat v různorodých skupinách. Právě z důvodu poslední jmenované kompetence je důležitou součástí teoretického poznání a zároveň prostředkem procvičování, upevňování, prohlubování a systematizace poznatků kromě jiného i řešení kvantitativních a kvalitativních úloh z učiva jednotlivých tematických celků, úloh komplexního charakteru, které umožňují spájet a využívat poznatky z různých částí učiva v rámci mezipředmětových vztahů.

Logistické úlohy se v praxi neřeší individuálně, logistické problémy a úlohy vyžadují různorodý pohled na jejich řešení, dávku kreativity a inovativní nápady. V dnešní ekonomice nekonkurují výrobky mezi sebou, ale logistické řetězce. Jejich kvalita a pružnost reakce na požadavky zákazníka jsou tím největším přínosem pro každý výrobní podnik. Žáci se musí naučit spolupracovat, tolerovat a přijímat řešení toho druhého, ale také argumentovat a obhajovat své vlastní řešení nebo přijímat kritiku.

Praktická část bakalářské práce byla realizována na Dopravné akademii (dále jen DA) v Žilině. Jde o školu s dlouholetou tradicí. Její vznik se datuje rokem 1958, kdy vznikla Učňovská škola v Žiline se sídlem v řemeslném domě. Později v roce 1995 se již ke vzniklým oborům strojírenství a elektrotechniky přidaly obory se zaměřením na dopravu a vznikla tak Střední odborná škola. V roce 2013 vznikla již zmíněná DA v Žiline, která poskytuje odborné vzdělání a přípravu na výkon daného povolání a odborných činností (Dopravná akadémia Žilina 2017).

Pozorování bylo realizováno za pomoci učitelky Ing. Remetové, která učí předmět Logistika v dopravě (dále jen LGD). Výuka je orientovaná do 2 až 4 ročníku studia studijního oboru 3760M Prevádzka a ekonomika dopravy (dále jen PED). Dotace vyučovacích hodin je 255, z toho 66 hodin je zaměřených na praktické cvičení.

Učivo vzdělávacího okruhu Přeprava poskytuje žákům potřebné vědomosti v oblasti přepravního procesu vnitrostátní a mezistátní železniční, silniční, letecké, vodní nebo kombinované dopravy. Žáci získají vědomosti v oblasti ekonomické, celní, právní, tarifní i logistické, potřebné k realizaci úkolů moderního zasilatelství. Poznatky tvoří ucelený systém s možností jejich rozšíření s přihlédnutím na jeho ustavičný rozvoj. Žáci získají dovednosti při sestavování dopravních plánů, vyhotovování dopravních dokladů, znalosti v oblasti pojišťovnictví, celním vybavování, logistickém plánování a řízení nebo reklamaci. Žáci taktéž získají vědomosti a schopnosti potřebné ke správnému chápání ekonomických a přepravních zásad dopravní soustavy a poznatky z oblasti přepravního procesu.

Žáci získávají znalosti související se základními charakteristikami logistiky, vývojem a výhodami uplatnění logistické koncepce pro podniky v různých odvětvích hospodářství, znalosti související s podnikovou logistikou, jejím členěním, s využitím identifikačních a informačních technologií v oboru, logistickými technologiemi a jejich využitím, procesem skladování, obalovým hospodářstvím, základy z oblasti reverzní logistiky a pojišťovnictví v přepravním procesu. Při výběru učiva jsme přistupovaly i aplikaci dalších odborných předmětů s přihlédnutím k proporcionalitě a přiměřenosti učiva, podle schopností žáků.

Předmět vytváří podmínky k tomu, aby absolvent získal teoretické poznatky z oblasti logistiky, o aplikaci logistických postupů v jednotlivých oblastech hospodářského života. Velký důraz je kladen na propojení logistiky a dopravně přepravního procesu, zasilatelské činnosti a skladování. Znalosti a dovednosti, které žáci získávají v rámci teoretického vyučování a praktických cvičení, úzce souvisí se zajištěním základních logistických činností jako je přeprava, skladování, manipulace s materiálem a plánování a řízení logistických procesů.

Cílem vyučovacích předmětů Logistika v dopravě ve studijním oboru 3760 M PED je poskytnout žákům soubor znalostí, dovedností a kompetencí o logistice, jejím významu, rozdělení, přínosu uplatnění logistické koncepce pro různé podniky, o využití

informačních technologií v zasilatelství a dopravě, o významu a možnostech skladování, obalového hospodářství a pojištění zboží. Žáci se naučí navrhovat logistická řešení, poskytnout kvalitní modely logistických řetězců, včetně jejich řízení, řešit materiálový tok, informační ale i reverzní toky v logistických systémech.

Metody, formy a prostředky vyučování LGD mají stimulovat rozvoj poznávacích schopností žáků, podporovat jejich cílevědomost, samostatnost a tvořivost. Upřednostňují se takové strategie vyučování, při kterých má žák, jako aktivní subjekt v procesu výuky, možnost spolurozhodovat a spolupracovat, učitel má zase povinnost motivovat, povzbuzovat a vést žáka k co nejlepším výkonům, podporovat jeho aktivity obecně, ale také v oblasti zvýšeného zájmu v rámci studijního oboru. Při výuce se aplikuje forma výkladu, řízeného rozhovoru a moderní aktivizující metody.

Výchovné a vzdělávací strategie napomohou rozvoji a upevnování klíčových kompetencí žáka. V předmětu LGD se vyučující snaží o rozvoj a zkvalitňování následujících klíčových kompetencí: způsobilost interaktivně používat znalosti a informační komunikační technologie, komunikovat ve státním, mateřském a cizím jazyce (identifikovat, vyhledávat, třídít a zpracovat různé informace a informační zdroje) a schopnost pracovat v různorodých skupinách (konstruktivně diskutovat, aktivně předkládat progresivní návrhy a pozorně naslouchat jiným lidem, spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi).

Ve vyučovacím předmětu Logistika v dopravě je u žáků potřeba rozvíjet jejich schopnost kooperace a komunikace. Žáci se mají při řešení problémových úkolů naučit spolupracovat ve skupině, sestavit plán práce, specifikovat rozdělení úkolů na dílčí problémy, přenést je do skupiny, vysvětlit problém dalšímu žákovi, řešit dílčí úkoly ve prospěch celku, shromáždit výsledky, sestavit je do celkového řešení, veřejně prezentovat řešení skupiny, diskutovat a obhajovat řešení.

Pozorováním jsme zjistily, že v době přehnané elektronizace a elektronické komunikace se snižuje schopnost žáků řešit úkoly společnými silami. Jejich sociální interakce vykazuje nízkou míru rozvoje sociálních kompetencí žáků - schopnost spolupracovat při řešení praktických úloh v předmětu Logistika v dopravě. Dále pak se vykazuje nízká míra komunikačních dovedností žáků i schopnosti dělby práce při řešení odborných praktických úloh.

6.1 Cíle práce

Primárním cílem bylo ověřit vliv kooperativního vyučování na rozvoj sociálních kompetencí žáků na střední odborné škole v předmětu Logistika v dopravě.

Před zahájením praktické výuky jsme společně s vyučující stanovili dílčí cíle, které jsme průběžně sledovali a refleктоvali:

- zjistit vliv organizačních forem vyučování na rozvoj sociálních kompetencí a komunikačních dovedností žáků,
- poukázat na didaktickou efektivnost moderních, aktivizujících metod ve vyučování předmětu Logistika v dopravě,
- prokázat vlastní tvůrčí zkušenosti při řešení odborně - metodického problému ve vyučování odborných předmětů,
- zjistit zpětnou vazbu od žáků k postoji v kooperaci.

6.2 Praktická aplikace kooperativního vzdělávání ve vyučování předmětu Logistika v dopravě

Tato část práce je zaměřena na ukázky vyučovacích hodin s použitím vyučovacích metod skupinového vyučování a řešení problémových úloh na odborném předmětu Logistika v dopravě. V práci je uvedených sedm modelových vyučovacích bloků (2x45 min.), kterých se zúčastnilo 15 žáků čtvrtého ročníku studijního oboru 3760 M Prevádzka a ekonomika dopravy na DA v Žilině.

Efektivnost vyučovacích hodin byla zkoumána pozorováním v průběhu vyučování a rozhovorem se žáky na konci vyučovací jednotky.

Vybrané vyučovací metody měly zvýšit zájem žáků o vyučovací předmět, rozvíjet klíčové a odborné kompetence, žáci měly pochopit význam a potřebu kooperace při řešení logistických problémů a osvojit si zásady tvůrčí spolupráce.

Ukázky vyučovacích hodin se nevztahovali pouze na jeden tematický celek ale procházeli několika oblastmi řešení logistických problémů. Pro účely práce bylo zvolených 7 tematických celků a v rámci každého z nich bylo demonstrováno kooperativní vzdělávání na hodinách praktických cvičení, které jsou zařazeny na konci tematických celků a slouží k ověřování schopnosti aplikovat nabyté teoretické znalosti

do praktických realizací. Zároveň jsou i nástrojem fixace znalostí a dovedností, jakož i prověřování úrovně dosažení stanovených cílů tematických celků.

Během praktických cvičení bylo dodržováno několik následující didaktických zásad:

- zásada přiměřenosti a individuálního přístupu,
- zásada motivace,
- zásada uvědomělosti a aktivity,
- zásada trvanlivosti a operativnosti vyučovacího procesu.

6.3 První vyučovací hodina s použitím metody Buzz Groups

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Logistické služby

Téma: Portfolio služeb logistického podniku

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák demonstruje postup zakládání spediční firmy. Žák navrhne vhodné formy propagace firmy.

a) kognitivní cíle:

- žák modeluje zakládání spediční firmy,
- žák navrhne vhodné formy propagace spediční firmy.

b) psychomotorické cíle:

- žák vytvoří grafický návrh propagačního materiálu.

c) afektivní cíle:

- žáci budou mít posílenou schopnost vzájemné komunikace a dělby práce,
- žáci budou mít posílenou samostatnost a odpovědnost.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky při zakládání spediční firmy.

Učební pomůcky:

- odborné časopisy, propagační letáky, osobní počítač, dataprojektor.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - motivační vyprávění o významu a důsledcích správné formulace a prezentace podnikatelských cílů v oblasti logistiky a fixační metodu - projektové vyučování, skupinová práce. Žáci řeší prakticky zaměřené problémové úlohy v tříčlenných skupinách.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Originalita grafického návrhu loga spediční firmy, správnost návrhu organizační struktury a portfolia služeb spediční firmy. Jedinečnost grafického návrhu propagačního letáku a inzerce pro danou firmu.

Hodnocení výstupů žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, čo je súčasťou každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: přeprava a spedice, marketing a management, mechanizační zařízení, dopravní prostředky.
4. Úvod - motivační rozhovor. Vyučující promítá žákům prostřednictvím dataprojektoru propagační letáky firem s různým zaměřením jejich činnosti. Žáci volně vyjadřují svůj názor na grafickou úroveň jejich zpracování, vypovídací hodnotu, atraktivnost pro zákazníka, jejich čitelnost a srozumitelnost.
5. Hlavní část hodiny - rozdělení žáků do tříčlenných skupin. Složení skupin určila vyučující na základě doposud odpozorovaných dovedností žáků. Každá skupina měla k dispozici několik výtisků odborných časopisů a osobní počítač.

Zadání úkolu:

- časový limit: 50 minut

Rozdělte si jednotlivé dílčí úkoly ve skupině, navrhnete harmonogram postupu - kdo - co - kdy udělá. Zpracujte prezentaci řešení o rozsahu max. 6 snímků (5 - 6 min). Na základě informací získaných na hodinách logistiky, přepravy a spedice, praxe atd. a dostupných informací z odborných časopisů a internetu:

1. Navrhnete:

- logo spediční / logistické firmy,
- identifikační údaje o firmě (název, sídlo, zaměření, právní forma, IČO, DIČ),
- portfolio logistických služeb poskytovaných firmou,
- organizační strukturu firmy,
- materiálně technické vybavení firmy, počet a druh dopravních prostředků, manipulačních zařízení atd. podle logistických činností firmy.

2. Vypracujte inzerát a propagační leták na činnost firmy.

Žáci pracovali ve skupinách. Vyučující sledovala postup řešení úkolů, pozorovala komunikaci mezi žáky, dělbu práce, koordinaci a kooperaci mezi žáky. V případě potřeby usměrnila činnost, ale nezasahovala do řešení.

Asi 5 minut před uplynutím stanoveného času byly žáci vyzváni k dokončení práce a připravení si prezentace řešení úkolu. Každá skupina prezentovala své řešení a na prezentaci podíleli všichni členové skupiny.

Reflexe:

a) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučujícího:

- žáci byly zmatení z chodu hodiny,
- dlouhou dobu nechápali zadání,
- žáci se hádali, vyrušovali a nesouhlasili se zařazením do skupiny,
- na úkolu pracovali 1 maximálně 2 žáci ze skupiny a ostatní se jen svezli.

b) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:

- hodina byla netradiční,
- zadání bylo náročné,
- na zadání nepracovala celá skupina, ale jen ten nejšikovnější,
- ve třídě byl hluk.

c) hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:

- ve třídě panoval chaos a hluk,
- žáci se mezi sebou často hádali a často se ptali vyučujícího na to stejné,

- nesouhlasili se zaražením do skupiny - chtěli se přesouvat za kamarády,
- ve skupinách nevládla žádná spolupráce - pracoval pouze jeden tahoun.

Shrnutý pozorování 1. vyučovací hodiny:

První vyučovací hodina byla pro žáky novinkou. Dělení do skupin učitelkou se jim nelíbilo, a proto nepracovali všichni žáci ve skupině. Skupina se šikovnějšími žáky se nevěděla shodnout na zpracování tématu a rozdělení úloh. Skupiny s méně šikovnými žáky nechápali zadání a nechtěli pracovat. Ve třídě panovala neklidná atmosféra s množstvím hádek a nechtí. Na konci hodiny vyučující nebyla spokojená s prací třídy a třída nebyla spokojená s průběhem výuky.

6.4 Druhá vyučovací hodina s použitím metody Brainstorming

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Logistické služby

Téma: Sestavení dotazníku

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák vytvoří dotazník podle zadání v internetovém prostředí Google. Žák provede správně analýzu získaných informací.

a) kognitivní cíle:

- žák sestaví dotazník na zjištění potřebných informací o budoucích zákaznících zasilatelské firmy,
- žáci budou umět dělit úlohy mezi sebe a spolupracovat tak při jejich řešení.

b) afektivní cíle:

- žáci budou mít posílenou schopnost vzájemné komunikace,
- u žáků se budou rozvíjet analytické schopnosti.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky při tvorbě dotazníku.

Učební pomůcky: osobní počítač, dataprojektor.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - motivační rozhovor o zkušenostech s různými typy anket, jejich význam, formy, typy otázek a fixační metodu - projektové vyučování, skupinová práce. Žáci řeší prakticky zaměřené problémové úlohy v tříčlenných skupinách.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Správná skladba otázek sestaveného dotazníku tak, aby zjištěné informace měly vypovídací hodnotu pro firmu. Bezchybná analýza výsledků ankety. Hodnocení výstupů

žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, co je součástí každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: přeprava a spedice, marketing a management, informatika.
4. Úvod - motivační rozhovor. Učitel obeznámí žáky se svojí vlastní zkušeností s vyplněním anketního archu. Otázky byly zaměřeny na spokojenost cestujících se službami MHD za účelem zlepšení kvality služeb dopravce. Žáci volně vyjadřují své zkušenosti a názory.
5. Hlavní část hodiny - rozdělení žáků do tříčlenných skupin. Složení skupin je zachováno, protože problematika navazuje na předchozí úkol. Každá skupina má k dispozici osobní počítač.

Zadání úkolu:

- časový limit: 40 minut.

1. V internetovém prostředí Google s využitím nástrojů formuláře vytvořte dotazník adresovaný vašim potenciálními partnerům (zákazník s jednorázovou spoluprací) v rozsahu 8 - 10 otázek různého typu.

„Vámi definovaná firma za účelem zvýšení konkurenceschopnosti chce zjistit informace o budoucích zákaznících. Je třeba zjistit, o jaké služby mají zájem a v jakém rozsahu, konkrétní údaje o zásilkách, preferovaných obalech, počtu palet a přepravních prostředcích, o způsobu skladování, značení a štítkování zásilek aj.“

Žáci pracovali ve skupinách. Vyučující sledovala postup řešení úloh, pozorovala komunikaci mezi žáky, dělbu práce, koordinaci a kooperaci mezi žáky. V případě potřeby usměrňovala, ale nezasahovala do řešení.

Asi 5 minut před uplynutím stanoveného času byly žáci vyzváni k dokončení práce a přípravě interpretace zjištěných informací. Skupiny prezentovali vyhodnocení svých dotazníků přes dataprojektor. Na prezentaci se podíleli všichni členové skupiny.

Žáci analyzovali informace získané prostřednictvím dotazníku se zaměřením na výpovědní hodnotu informací, správnost kladených otázek a jejich rozsah. Hodnotili i vlastní tvorbu dotazníku, volbu správného typu otázek, jejich formulaci, četnost, náročnost formulace správných otázek jakož i náročnost vyhodnocení různých typů otázek.

Ostatní skupiny formulovali hodnocení dotazníku z pohledu zákazníka, vyjadřovali svůj názor na formu a obsah.

Reflexe:

a) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučující:

- složení skupin zůstalo stejné z předchozího úkolu – žáci nesouhlasili se zařazením,
- úkol plnil jeden maximálně 2 členy týmu, kteří mezi sebou spolupracovali,
- členové týmu, kteří nepracovali na zadání, se vyptávali vyučující na nepodstatné věci mimo tématu.

b) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:

- zadání bylo na zpracování náročné,
- pracovala pouze část skupiny,
- členové se mezi skupinami navzájem rozprávěli a vyrušovali.

c) hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:

- žákům se nelíbilo složení skupin,
- na začátku hodiny jim dlouhou dobu trvalo pochopit zadání,
- pracovali pouze někteří členové skupiny a ti, kteří nepracovali, se učitele vyptávali na věci mimo tématu hodiny.

Shrnutí pozorování 2. vyučovací hodiny:

Složení skupin zůstalo stejné jak v přechozí úloze, co se opět žákům nelíbilo. Na úloze sice nepracovali všichni žáci najednou, ale občasně se do práce zapojili všichni členové týmu. Ke konci hodiny si žáci začali zvykat na složení skupiny a úspěšně tak všichni dokončili zadání úkolu. Hodnotit práci druhé skupiny žáky bavilo. Hodně se při tom smáli a napatá atmosféra se tak alespoň na malý okamžik uvolnila. Vyučující byla spokojenější s výsledkem skupin než při předchozí úloze.

6.5 Třetí vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Obalová a manipulační technika

Téma: Tvorba manipulačních jednotek

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák navrhne vhodné řešení tvorby manipulačních jednotek a způsobu manipulace se zbožím.

a) kognitivní

- žák navrhne řešení tvorby manipulačních jednotek a způsobu manipulace se zbožím,
- žák vyřeší praktický příklad.

b) psychomotorické

- žák vyhotoví grafický náčrt nákladové jednotky 2. třídy.

c) afektivní

- žáci budou schopni rozdělit si úlohy a následně spolupracovat při jejich řešení,
- žáci budou schopni zhodnotit ekonomický a ekologický dopad řešení.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje poznatky o dopravních a přepravních prostředcích při výběru vhodného dopravního prostředku k zajištění dopravního a přepravního procesu,
- žák aplikuje poznatky při tvorbě návrhu technologického postupu v oblasti dopravy, logistiky a zasilatelství.

Učební pomůcky:

- PC s dataprojektorem.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - vysvětlovací rozhovor a fixační metodu - praktické cvičení, týmová práce. V rámci rozhovoru si mají žáci uvědomit mezipředmětové vztahy a jejich aplikaci při řešení praktického příkladu, jakož i využití poznatků z odborné praxe.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Vytvoření náčrtu uložení materiálu na euro paletách, správný výpočet hmotnosti jedné nákladové jednotky, výběr vhodného manipulačního prostředku, výběr vhodného dopravního prostředku (2 varianty CD a Zd), správný výpočet času nakládky celkového nákladu na dopravní prostředek s využitím vybraného manipulačního zařízení. Hodnocení výstupů žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, co je součástí každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cílem vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: zbožíznalství, mechanizační zařízení, informatika.
4. Úvod - motivační rozhovor o významu vhodných nákladových jednotek a jejich vplyvu na optimální využití kapacity dopravných prostředků.
5. Hlavní část hodiny - rozdělení žáků do pětičlenných skupin. Složení skupin podle výběru žáků. Každá skupina má k dispozici osobní počítač.

Zadání úkolu:

- časový limit: 60 minut.

Vaši firmu oslovila společnost DREVINA s.r.o., Galvaniho 13, 01 001 Žilina s požadavkem přepravit zboží ze Žiliny do Opole (PL). Jedná se o dřevěné brikety kvádrové. Zákazník chce přepravit 23 tun zboží. Jedno balení má rozměry (D x Š x H) 40 cm x 36 cm x 15 cm. Hmotnost jednoho balení je 10 kg.

Navrhněte pro zákazníka přehlednou nabídku (zpracujte 2 varianty):

- výběr a stručnou charakteristiku (rozměry, nosnost, typ...) dopravního prostředku (návěs, přívěs, železniční vůz - z katalogu) pro CD a Zd,
- grafický náčrt uložení zboží na paletě a v dopravním prostředku (CD i zd),
- výpočet hmotnosti jedné nákladové jednotky + počet NJ,
- vhodnou mechanizační techniku (typ, nosnost) pro nakládku zboží přes rampu,
- vypočítejte čas nakládky za předpokladu, že vzdálenost mezi skladovou plochou a dopravním prostředkem je 10 m,
- trasu přepravy (pohraniční přechodové stanice a vzdálenosti).

Žáci pracovali ve skupinách, vyučující jen dohlížela na práci týmů, v případě potřeby poradila.

Reflexe:

a) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučující:

- složení skupin se změnilo – žáci si sami volili složení týmu,
- na plnění úkolu se podíleli skoro všichni členové týmu,
- zlepšila se komunikace mezi členy týmu.

b) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:

- snadná volba složení týmu,
- žáci ve skupině spolupracovali,
- práce ve skupině jich začala bavit.

c) hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:

- žáci byli rádi, že mohli spolupracovat na plnění úkolu s kamarády ze třídy,
- ve třídě nebyl takový hluk,
- naznačení dělby práce mezi členy týmu.

Shrnutý pozorování 3. vyučovací hodiny:

Žáci měli možnost výběru „partáků“ do týmu a také možnost volby vypracování úkolu. S počátku se žáci těšili, že konečně mohou pracovat se svým kamarádem na zadání. Počáteční nadšení však opadlo při volbě vypracování úkolu. Vybrat si dvě možnosti

s nabízených bylo pro některých velmi náročné. Tím, že si žáci sami vybrali, na čem budou pracovat, panovala mezi nimi pohoda a klid. Sice ne moc nadšeně, ale všichni ve skupině pracovali na zadání. Na konci vyučovací hodiny byla vyučující spokojená se spoluprací ve skupinách a žáky pochválila za jejich ne tak hlučné projevování názorů.

6.6 Čtvrtá vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Skladování

Téma: Balení a obalové hospodářství

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák navrhne v internetovém prostředí Google obalový systém pro konkrétní výrobek včetně reverzního materiálového toku.

a) kognitivní cíle:

- žák bude umět aplikovat teoretické poznatky z oblasti obalového hospodářství,
- žák navrhne obalový systém pro konkrétní výrobek,
- žáci budou umět rozdělit úlohy mezi sebe a následně spolupracovat při jejich řešení.

b) psychomotorické cíle:

- žák vytvoří grafický návrh obalového systému na každou úroveň balení.

c) afektivní cíle:

- žáci budou mít posílenou schopnost vzájemné komunikace,
- žáci si rozvíjí schopnost kooperace,
- žáci si upevní ekologickou uvědomělost.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky z předmětu logistika v dopravě a dopravní zbožíznalství,
- žák aplikuje praktické dovednosti z předmětu informatika.

Učební pomůcky: osobní počítač, dataprojektor, obaly - různé úrovně balení, katalog potravinářských obalů, katalog obalů schválených pro přepravu ADR.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - pojmová mapa a fixační metoda - praktické vyučování, skupinová práce. Žáci řeší prakticky zaměřené úlohy ve skupinách.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Originální vytvoření grafického návrhu obalu na všech úrovních balení. Správný návrh řešení zpětného materiálového toku a nakládání s odpady. Hodnocení výstupů žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, čo je součástí každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: přeprava a spedice, marketing a management, informatika, dopravní zbožíznalství.
4. Úvod - pojmová mapa - vyučující položila na katedru zabalený výrobek v spotřebitelském obalu a napsala na tabuli pojem "OBAL". Žáci dopisují pojmy, které jim napadají v souvislosti s tím, co vidí. Uvedené pojmy se nekomentují a zůstávají na tabuli až do konce hodiny.
5. Hlavní část hodiny - vyučující rozložila na katedru kartičky (otočené obrázkem dolů) na kterých jsou graficky znázorněny různé výrobky. Vyzvala žáky, aby se rozdělili do tříčlenných skupin a určili si jednoho člena, který bude losovat. Každá skupina má k dispozici osobní počítač.

Zadání úkolu:

- časový limit: 45 minut.
1. Navrhnete obalový systém pro vylosovaný konkrétní výrobek.
 2. Vytvořte 3D grafický návrh spotřebitelského obalu s důrazem kladeným na podstatné náležitosti obalu.

3. Uveďte rozměry a hmotnost hotově baleného výrobku včetně popisu použitého při obalovém materiálu a způsobu balení.
4. Navrhněte manipulační a přepravní balení s ohledem na standardizaci, uveďte rozměry a hmotnost baleného výrobku na jednotlivých úrovních balení, včetně popisu použitého obalového materiálu a způsobu balení.
5. Zdůvodněte výběr obalového materiálu a způsobu balení výrobku na všech úrovních balení.
6. Navrhněte způsob nakládání s odpadem vzniklým z obalů.
7. Připravte si prezentaci řešení a návrhů včetně zdůvodnění jejich rozhodnutí.

Žáci pracovali ve skupinách. Vyučující sledovala postup řešení, komunikaci mezi žáky, dělbu práce, koordinaci a kooperaci mezi žáky. V případě potřeby usměrnila, ale nezasahovala do řešení úkolu. Asi 5 minut před uplynutím stanoveného času byly žáci vyzváni k dokončení práce a přípravě prezentace. Následně vyučující určila jednoho člena skupiny, který prezentoval návrhy před celou třídou za pomoci dataprojektoru.

Žáci z ostatních skupin hodnotili prezentaci bodováním od 1 do 5 bodů (příčemž 5 byla nejlepší, 1 je nejhorší) v kategoriích: grafická úroveň spotřebitelského obalu, vhodnost manipulačního obalu, dodržování standardizace, obalový materiál, nakládání s odpadem. Stupeň úspěšnosti určil součet dosažených bodů. Bodovat nemohli členové skupiny, kterých řešení se právě prezentovalo.

Reflexe:

a) *hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučujícího:*

- každá ze skupin si jednoduše a bez hádání zvolila manažera skupiny,
- manažer usměrňoval skupinu, takže třída pracovala v tichosti a se zájmem,
- mezi žáky panovala příjemná atmosféra,
- zadání úkolu bylo až na malé detaily 100% splněno.

b) *hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:*

- žákům se způsob vedení manažera líbil,
- žáci byli spokojeni se zvolením manažera,
- hodina byla z pohledu žáků zajímavá.

c) *hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:*

- jednotlivé skupiny pracovali na svých zadáních,
- členové týmů se mezi sebou nehádali,
- zlepšila se komunikace mezi žáky navzájem,
- žáci kladli vyučujícímu pouze otázky týkající se tématu.

Shrnutý pozorování 4. vyučovací hodiny:

Ve třídě panovala příjemná pracovní atmosféra. Žáci mezi sebou spolupracovali a zadaný úkol je bavil. Každý člen týmu si na zadání našel to své, co ho bavilo a na čem pracoval. Manažer zvládnul svoji funkci na jedničku. Problém se ukázal až při prezentaci. Žáci, kteří byli vybráni na prezentaci, nesdíleli moc velké nadšení. Vystoupit před třídu a obhájit si svoji práci bylo pro ně nepříjemné.

6.7 Pátá vyučovací hodina s použitím metody Case Study

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Skladování

Téma: Provoz smluvních skladů

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák vytvoří grafický návrh skladového prostoru pro účely distribučního centra v internetovém prostředí Google.

a) kognitivní cíle:

- žák navrhne optimální využití nabídnutého prostoru,
- žák vyřeší praktický příklad.

b) psychomotorické cíle:

- žák vytvoří návrh dispozičního řešení skladových prostorů pro účely distribučního centra.

c) afektivní cíle:

- žáci budou mít rozvinutou schopnost vzájemné komunikace,
- žáci budou mít rozvinutou schopnost kooperace,
- žáci budou mít rozvinutou prostorovou orientaci a tvůrčí myšlení.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky z oblasti skladového hospodářství.

Učební pomůcky: osobní počítač, dataprojektor.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - video "Skladové systémy budované firmou Efasec" a fixační metodu - problémová úloha, kooperativní vzdělávání. Žáci hledají řešení pro konkrétní příklad.

Kritéria hodnocení žáka:

Správný grafický návrh dispozičního rozdělení skladového prostoru včetně mechanizace. Hodnocení výstupů žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, čo je súčasťou každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: mechanizační zařízení, informatika, dopravní zbožížalství.
4. Úvod - rozdělení žáků do skupin. Učitelka určí třech ze třídy do role manažera logistiky. Následně k nim určí čtyři spolupracovníky, aby se vytvořili tři pětičlenné skupiny.
5. Hlavní část hodiny - učitelka rozdává každému manažerovi zadání s dílčími úkoly. Pověří ho, aby se seznámil se zadáním a následně rozdělil dílčí úkoly mezi členy týmu. Žáci se tak seznamují se vstupními informacemi:

Developer nabízí k pronájmu volné prostory vhodné k provozování distribučního centra. Celková rozloha uzavřeného skladového prostoru je 10 000 m², disponuje osmi nakládacími rampami, umístěnými po čtyřech na protilehlých stranách budovy. Provozovatelem je internetový obchod Panta Rhei s.r.o. (sít' knihkupectví Panta Rhei je lídrem na slovenském knižním trhu a nabízí zážitky i vzdělání prostřednictvím knih).

Zadání úkolu:

- časový limit: 80 minut

1. Navrhnete vhodné rozdělení skladové plochy podle činností, které budou prováděny v prostoru (včetně rozměrů).
2. Navrhnete vhodné zařízení skladu za předpokladu, že zboží se bude skladovat krátkodobě na euro paletách s max. výškou 1,5 metru a denní obrát je 200 palet.

3. Navrhnete vhodné manipulační zařízení pro manipulaci s logistickými jednotkami včetně technologie skladování a manipulace se zbožím.
4. Vytvořte grafický návrh formou koláže, v příloze uveďte pojmenování a rozměry jednotlivých ploch a uliček, technické údaje a počty manipulačních zařízení.
5. Uveďte popis logistických činností, které se v centru budou provádět.

Vyučující sledovala činnost manažerů a členů týmů, nezasahovala do řešení úloh ani do práce manažera. Před koncem vyučovací hodiny vyzvala žáky, aby svá řešení diskutovali jen ve svém týmu, připravili si prezentaci svého návrhu v internetovém prostředí. Návrhy prezentovali manažeři týmů na následující hodině.

Reflexe:

a) *hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučujícího:*

- manažer jednoduše rozdělil úkoly mezi členy týmu,
- dotazy na vyučujícího kladl pouze manažer skupiny,
- žáci mezi sebou komunikovali tiše a bez hádek,
- na plnění úkolu spolupracovali všichni členové týmu,
- zadání bylo splněno do posledního detailu.

b) *hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:*

- žáci rychle pochopili zadání,
- práce pod vedením manažera se jim líbila,
- žáci mezi sebou ve skupině komunikovali,
- zadání úkolu se jim líbilo.

c) *hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:*

- ve třídě panovala příjemná pracovní atmosféra,
- skupiny se vzájemně mezi sebou nevyrušovali,
- manažer skupiny správně rozdělil dílčí úkoly mezi členy týmu.

Shrnutý pozorování 5. vyučovací hodiny:

Žáci pracovali v složení týmu tak, jak určila na začátku hodiny vyučující. Doposud se žákům dobře spolupracovalo pouze v složení týmu podle vlastního uvážení, proto jsme

byly zvědavé, zda spolupráci zvládnou i v takovémto složení. K vybraným manažerům byly náhodně voleny spolupracovníci. Koordinace skupiny manažerem a správné rozdělení úloh vedlo k tomu, že žáci za zadání pracovali v tichosti. Každý člen skupiny věděl, na čem pracuje a tak se žáci mezi sebou nehádali. Žáci stihli dokončit zadání úkolu včas a vyučující tak byla spokojená s průběhem hodiny. Prezentace hodiny byla realizována až na začátku následující vyučovací hodiny.

6.8 Šestá vyučovací hodina s použitím metody Case Study

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Controlling

Téma: Logistické ukazatele v silniční dopravě

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák zhodnotí, zda je dopravní firma schopna realizovat zakázku. Žák analyzuje možnosti firmy na základě THU CD.

a) kognitivní cíle:

- žák aplikuje teoretické poznatky z oblasti technickoekonomických ukazatelů v CD,
- žák vyřeší přepravní relace na základě hodnocení kvality logistických procesů.

b) afektivní cíle:

- žáci budou mít rozvinutou schopnost vzájemné komunikace,
- žáci budou mít rozvinutou schopnost kooperace,
- žáci si rozvinou logické a tvůrčí myšlení.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky z oblasti hodnocení a kontroly činnosti silničního dopravce.

Učební pomůcky: osobní počítač, dataprojektor.

Metody a formy práce: Vyučovací jednotka (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - nastolení problému (charakteristika dopravní firmy, popis přepravních požadavků) a fixační metodu - problémová úloha, skupinová práce žáků. Žáci hledali řešení pro konkrétní příklad.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Správný výpočet ukazatelů hospodaření v silniční dopravě. Správná interpretace zjištěných výsledků. Hodnocení výstupů žáků bylo vykonané podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, co je součástí každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: dopravní prostředky, informatika, přeprava a zasilatelství.
4. Úvod - nastolení problému, seznámení žáků s požadavkem a očekáváním zadavatelské firmy. Rozdělení žáků do skupin, žáci si sami volí tříčlenné skupiny.
5. Hlavní část hodiny - učitel rozdává do každé skupiny konkrétní zadání s požadavky zadavatelské firmy. Vyzývá žáky, aby se seznámili s požadavky a následně si rozdělili úlohy pro jejich řešení.

Příklad z praxe:

požadavky zadavatelské firmy:	za měsíc (21 pracovních dní) je třeba přepravit 10 000t šterku na stavbu přehrady vzdálené od šterkoviště 10km.
informace od dopravce:	doprovce disponuje sklápěcími NA s kapacitou 10t.
součinitel využití přepravní kapacity:	0,95
denní doba provozu:	10 hod
norma času nakládky a vykládky:	0,04 h/t
technická rychlost:	30 km / h
součinitel využití vozového parku:	0,85
čas prostoju:	0,1 hod
součinitel využití jízd:	0,5

Zadání úkolu:

- časový limit: 60 minut.
- 1) Posuďte, jak velký musí být vozový park dopravce, aby byla firma schopna zakázku realizovat.

Vyučující sledovala činnost skupin, rozdělení úkolů, spolupráci a podíl jednotlivých členů na řešení. 20 minut před koncem vyučovací hodiny vyzvala žáky, aby svá řešení dokončili a sdíleli v internetovém prostředí. Vybraný žák týmu prezentoval řešení úlohy, ostatní žáci formulovali doplňující otázky.

Reflexe:

a) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučujícího:

- žáci spolupracovali na zadání v tichosti,
- do plnění úkolu se zapojili všichni členové týmu,
- ve třídě panovala příjemná pracovní atmosféra,
- žáci mezi sebou komunikovali na úrovni.

b) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:

- k slovu se dostali i slabší žáci,
- žáky spolupráce bavila,
- ve třídě byla příjemná atmosféra.

c) hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:

- žáci mezi sebou spolupracovali,
- do plnění úkolu se zapojili všichni žáci,
- vyučující pouze dohlížel na chod a plnění zadání hodiny,
- k slovu se dostali slabší žáci,
- zlepšili se vztahy ve třídě.

Shrnutý pozorování 6. vyučovací hodiny:

Mezi žáky panovala příjemná pracovní atmosféra bez hádek a hluku. Žáci mezi sebou hezky spolupracovali a diskutovali o problému. K slovu se dostali i tišší žáci, kteří prezentovali řešení zadané úlohy.

6.9 Sedmá vyučovací hodina s použitím metody projektového vyučování

Ročník: čtvrtý

Studijní obor: Prevádzka a ekonomika dopravy

Tematický celek: Logistické řetězce

Téma: Logistický řetězce přepravy nákladů v MCND

Typ vyučovací hodiny: praktická vyučovací hodina

Cíle vyučovací hodiny: Žák vyřeší komplexní roli přepravní relace v MCND.

a) kognitivní cíle:

- žák aplikuje teoretické poznatky z oblasti MCND,
- žák vyřeší přepravní relaci v MCND.

b) afektivní cíle:

- žáci budou mít rozvinutější schopnost vzájemné komunikace,
- žáci si rozvinou schopnost kooperace,
- žáci budou mít rozvitější logické a tvůrčí myšlení.

Výkonové standardy:

- žák aplikuje teoretické poznatky z profilujících vyučovacích předmětů,
- žák vyřeší komplexní přepravní problém.

Učební pomůcky: osobní počítač, dataprojektor.

Metody a formy práce: Vyučovací blok (2x45 min.)

Uvedené téma je orientováno na motivační metody - motivační rozhovor a fixační metodu - problémová úloha, skupinová práce žáků. Žáci hledají řešení pro konkrétní příklad.

Kritéria hodnocení úspěšnosti žáka:

Správná řešení dílčích úloh komplexního příkladu byly hodnoceny známkou podle Metodického pokynu č. 21/2012 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na stredných

školách, vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, čo je súčasťou každého ŠkVP na Slovensku.

Scénář vyučovacího bloku

1. Zápis do třídní knihy, kontrola přítomnosti žáků na hodině.
2. Seznámení žáků s cíli vyučovací hodiny.
3. Mezipředmětové vztahy: dopravní prostředky, informatika, přeprava a zasilatelství.
4. Úvod - seznámení žáků se zadáním (struktura problémové úlohy) a očekávaným řešením. Žáci se rozdělili do pětičlenných skupin podle vlastního uvážení a výběru.
5. Hlavní část hodiny – vyučující rozdává do každé skupiny konkrétní zadání s dílčími úkoly. Vyzývá žáky k tomu, aby se seznámili s konkrétními zadáními a následně si rozdělili úlohy pro jejich řešení.

Zadání úkolu:

- časový limit: 80 minut

1. Navrhněte vhodný počet logistických jednotek pro zvolené zboží, vypočtete hrubou hmotnost přepravovaného nákladu.
2. Vypočtete potřebný čas pro nakládku a následnou vykládku zboží za předpokladu, že k dispozici je pouze jedno mechanizační zařízení příslušného typu u odesílatele i u příjemce.
3. Prostřednictvím logistického softwaru RallTrans zjistěte nejrychlejší trasu přepravní relace.
4. Zjistěte délku trasy v jednotlivých státech, kterými prochází přepravní relace.
5. Vypočtete čas vlastní jízdy v jednotlivých státech a cestovní náhrady řidiče při dané přepravě.
6. Kalkulujte úplné vlastní náklady (ÚVN) k přepravě s využitím dynamické kalkulace.
7. Vypočtete celkovou fakturovanou cenu za přepravu silničním dopravcem.

Vyučující sledovala činnost skupin, rozdělení úkolů, spolupráci ve skupinách a podíl jednotlivých členů na řešení. Před koncem vyučovací hodiny vyzvala žáky, aby svá řešení dokončili a sdíleli v internetovém prostředí.

Reflexe:

a) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu vyučujícího:

- žáky praktické hodiny bavili,
- do plnění úkolu se zapojovali všichni členové týmu,
- úkol byl splněn za posledního bodu zadání,
- žáci mezi sebou komunikovali na úrovni,
- zlepšilo se klima třídy.

b) hodnocení vyučovací hodiny z pohledu žáků:

- žáky spolupráce bavila,
- ve třídě byla příjemná atmosféra,
- zadání úkolu bylo snadné.

c) hodnocení hodiny z mého pohledu, jako z pohledu pozorovatele:

- žáci mezi sebou spolupracovali,
- do plnění úkolu se zapojili všichni žáci,
- vyučující pouze dohlížela na chod a plnění zadání hodiny,
- k slovu se dostali slabší žáci,
- zlepšili se vztahy ve třídě,
- žáci se navzájem respektují a umějí spolu komunikovat bez hádek a nadávek.

Shrnutí pozorování 7. vyučovací hodiny:

Do práce se zapojili všichni žáci skupiny. Spolupráce a komunikace mezi žáky byla výrazná a vyučující měla obrovskou radost z posunu žáků. Práce ve skupině žáky bavila a vyptávali se, zda je možné, aby takhle pracovali i na jiných předmětech.

ZÁVĚR

Jak už z názvu „Kooperativní/skupinové vyučování jako prostředek rozvoje sociálních kompetencí žáků na střední škole“ této bakalářské práce vyplývá, v teoretické části jsem se zaměřila na kooperativní vyučování a rozvíjení klíčových kompetencí pomocí kooperativní výuky. Kompetence jsou jedinečnou schopností jedince jednat a dále rozvíjet svůj potenciál na základě souboru vlastních zdrojů. Pojem kompetence zahrnuje nejen schopnost a chtění člověka řešit problémy života a pracovní situace, ale také dovednosti a postoje. Z hlediska širokého spektra kompetencí vymezují pro Českou republiku Rámcové vzdělávací programy a pro Slovenskou republiku Štátne vzdelávacie programy pro střední odborné vzdělání kompetence klíčové a odborné. Klíčové kompetence je možné chápat jako dovednosti, které směřují člověka k následnému společenskému postavení nebo pracovní pozici. Odborné kompetence jsou využívány především na školách s odborným zaměřením a jsou primárně zaměřeny na schopnosti orientovat se v konkrétních pracovních činnostech, na to, co by měl člověk umět po odborné stránce ve svém budoucím povolání.

Praktická část práce byla realizována u žáků čtvrtého ročníku na Dopravnej akademii v Žilině v oboru Prevádzka a ekonomika dopravy. Vyučovací hodiny probíhali pod taktovkou vyučující Ing. Remetové, která vedla celý průběh vyučování a volila zaměření praktických cvičení podle toho, co žáci potřebují umět na úspěšné složení maturitní zkoušky. Já jsem do chodu hodin nijak nezasahovala, jen pozorně sledovala seskupování žáků do skupin, komunikaci mezi nimi a naslouchala pracovnímu „tichu“ ve třídě. Před začátkem samotné realizace pozorování jsme si s vyučující stanovili, co budeme u žáků sledovat, jaké kompetence by bylo vhodné posílit a jakým způsobem toho chceme dosáhnout. Následovalo sestavení 7 vyučovacích bloků se záměrně navozenými praktickými úkoly různého druhu.

Pro žáky byl nový způsob chodu výuky překvapením. Doposud nebyli zvyklí na učení se od sebe navzájem a zpočátku jim velký problém dělalo spolupracovat na jednom zadání úkolu bez hádek a v tichosti. První hodiny byly pro žáky náročné. Začátek praktických úloh byl velmi chaotický. Šikovnější žáci počátku nebyly velmi nadšený, že mají pracovat ve skupinách, protože se báli, že jim někdo "ukradne" jejich práci. Tahouni třídy se obávali toho, že výsledek celé práce bude záležet jen na jejich snaze.

Ze začátku se žáci ve skupinách hádali, nadávali si a pokřikovali po sobě přes celou třídu. Vyučující měla spoustu práce s tišením žáků ve třídě a často musela odpovídat na jejich otázky, které se ne vždy týkali probírané problematiky. Žákům dělalo velký problém spolupracovat na jednom zadání se svými spolužáky a domluvit se na způsobu práce. Hodnocení prvního úkolu bylo pro všechny žáky zklamáním. S přicházejícími úkoly si třída uvědomila, že bez společné domluvy a tolerance jim práce od ruky nepůjde. Žáci si v skupinách volili manažera skupiny, který vedl celou skupinu a dělil práci mezi členy skupiny. Správný výběr manažera a vhodní rozdělení práce jim zajistilo mnohem lepší výsledky než na začátku. Žáci motivovaní lepším hodnocením pracovali pilněji a s nadšením. Práce jich bavila a na praktické hodiny se těšili. Ke slovu se dostali i žáci, kteří toho moc nenamluvili. Zbytek třídy byl příjemně překvapený, jaké užitečné poznámky a nápady řekli. Kromě tolerance se žáci naučili naslouchat jeden druhému a vyjadřovat svůj vlastní názor před zbytkem třídy. Slabší žáci zjistili, že od šikovnějších spolužáků se mohou učit v průběhu hodiny a mohou se na nich obrátit s dotazem nebo požádat je o pomoc. Opadla z nich stydlivost a pocit trapnosti při ukázání, že něco neumí nebo tomu nerozumí.

I když tento způsob výuky byl pro vyučující, z hlediska přípravy na hodinu náročný, na konci praktických hodin byla spokojená s výsledkem. Nejvíc ji těšilo, že žáci mezi sebou komunikovali na úrovni, nenadávali si a nehádali se v průběhu vyučování. Naučili se pracovat ve skupině, dělit práci mezi sebe a neskákat mezi zadáním. Každý se držel svojí práce a na konci o ní v tichosti diskutovali. Těšilo ji, že z outsiderů se stali plnohodnotní členové kolektivu s dobrým názorem a postřehem.

Kooperativním způsobem výuky se podpořila kolaborace mezi jednotlivými žáky třídy. Tímto způsobem výuky jsme žákům ukázali, že výuka nemusí být vedena jen tradičním způsobem, na který jsou zvyklí z jiných předmětů, ale také způsobem, kde se jeden učí od druhého. Při námi záměrně navozených situacích se alespoň na malý okamžik každý žák stal expertem, na svoji řešenou problematiku. Zvýšila se úroveň rozvoje sociálních a komunikačních kompetencí žáků a zdokonalil se výchovně vzdělávací proces.

ZDROJE

BAGALOVÁ, Ľubica. *Aktivizujúce metódy výučby v globálnom rozvojovom vzdelávaní* [on-line]. Bratislava, 2014 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/ucebnice-metodiky-publikacie/globalne_vzdelavanie_metody_vystup-phu_20.pdf

BELZ Horst a Marco SIEGRIST. *Marco Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Třetí. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0846-4.

BĚLOHLÁVEK, František, Pavol KOŠŤAN a Oldřich ŠULEŘ. *Management*. Olomouc: Rubico, 2001. ISBN 80-85839-45-8.

ČECHOVÁ, Barbara a kol. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: Scio, 2006

Dopravná akadémia Žilina: História školy [on-line]. Žilina: Dopravná akadémia Žilina, 2017 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://doaza.edu.sk/skola/historia-skoly/>

HALTUFOVÁ, Lucie. *Aktivizační metody ve výuce cizích jazyků*. České Budějovice, 2011. Diplomová práce. JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PEDAGOGICKÁ FAKULTA KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE. Vedoucí práce PaedDr. Lucie Špatná Zormanová, Ph.D.

JANKOVCOVÁ, Marie, PRŮCHA, Jiří, KOUDELA, Jiří 1989. *Aktivizující metody v pedagogické praxi středních škol*. - Státní pedagogické nakladatelství. Praha. ISBN 80-04-23 209-4.

KASÍKOVÁ, Hana: *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80- 7178-167-3.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení a vyučování: Teoretické a praktické problémy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0192-3.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Rozšířené aktualizované vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1.

KOCIÁNOVÁ, Eva. *AKTIVIZAČNÍ METODY VE VÝUCE BIOLOGIE* [on-line]. Plzeň, 2015 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z:

https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/19192/1/DP_Kocianova.pdf. Diplomová práce. ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI FAKULTA PEDAGOGICKÁ KATEDRA BIOLOGIE. Vedoucí práce Mgr. Petra Vágnerová.

KOOPERATÍVNE VYUČOVANIE V TEÓRII A PRAXI: COOPERATIVE TEACHING IN THEORY AND PRACTICE [online]. Prešov: Edukácia. Vedecko - odborný časopis, 2015, **první** (první) [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: https://www.upjs.sk/public/media/11250/ernotov%C3%A1_I%C5%A1tvan_KOOPERAT%C3%8DVNE%20VYU%C4%8COVANIE%20V%20TE%C3%93RII%20A%20PRAXI.pdf

Kooperatívne vyučovanie v teórii a praxi. Prešov: Edukácia: Vedecko - odborný časopis, 2015, **prvé** (prvé).

KOTRBA, Tomáš, LACINA, Lubor. 2011. Aktivizační metody ve výuce. - Barrister & Principal. Brno. ISBN 978-80-87474-34-1

KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Třetí. Brno: Barrister&Principal, 2011. ISBN 978-80-8774-34-1.

MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil: *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada Publishing a.s., 2003. ISBN 8024706504.

PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4834-8.

PRETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 6 rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.

Rámcový vzdělávací program: RVP PRO STŘEDNÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ – Logistické a finanční služby [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%203742M01%20Logisticke%20a%20financni%20sluzby.pdf>

SÁRKÖZI, Radek. Moderní vyučovací metody – 4. díl – Kooperativní učení. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. 2010, **2010**(11), 1 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-4>

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Druhé. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0404-6.

SLAŠŤANOVÁ, Ing. Mgr. Mária. *Živá abeceda Vyvodzovanie písmen v 1. ročníku ZŠ prostredníctvom aktivizujúcich metód: Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe* [on-line]. Banská Bystrica: Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ, 2015 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/16_ops_slastanova_maria_-_ziva_abeceda.pdf

Štátny vzdelávací program pre skupinu učebných a študijných odborov 37 Doprava, pošty a telekomunikácie [on-line]. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania, 2016 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: http://siov.sk/Documents/09-11-2016/%C5%A0VP_37_Doprava,%20po%C5%A1ty_a_telekomunik%C3%A1cie.pdf

ŠUMICHRASŤOVÁ, Ing. Zita, Ing. Anton TALAČ, Mgr. Mikuláš KISSI, RNDr. Eva KOZOVÁ, Ing. Ľubica POSPÍŠILOVÁ, Ing. Víťazoslava CHORVÁTOVÁ, Ing. Viera ŽEMBEROVÁ a Ing. Anna CÍFERSKÁ. *ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM pre odborné vzdelávanie a prípravu: Skupina študijných a učebných odborov 3377 DOPRAVA, POŠTY A TELEKOMUNIKÁCIE*. Bratislava, 2013.

TUREK, Ivan. *Didaktika*. Tretie, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 9788081680045.

VALÍŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana a kol. 2007. *Pedagogika pro učitele*. - Grada. Praha. ISBN 978- 80-247-1734-0 .

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8.